

90m radioteleskop

Heweliusz 2011

NCRA

Narodowe Centrum Radioastronomii

Politechnika Gdańska 8.02.2011

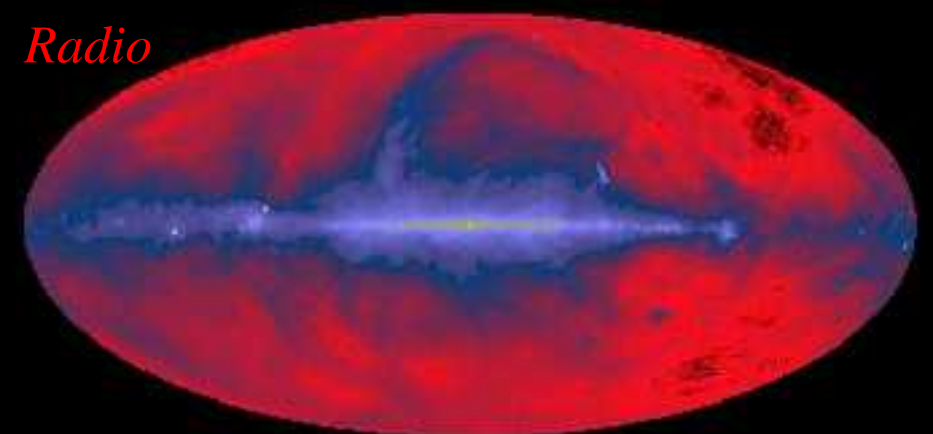
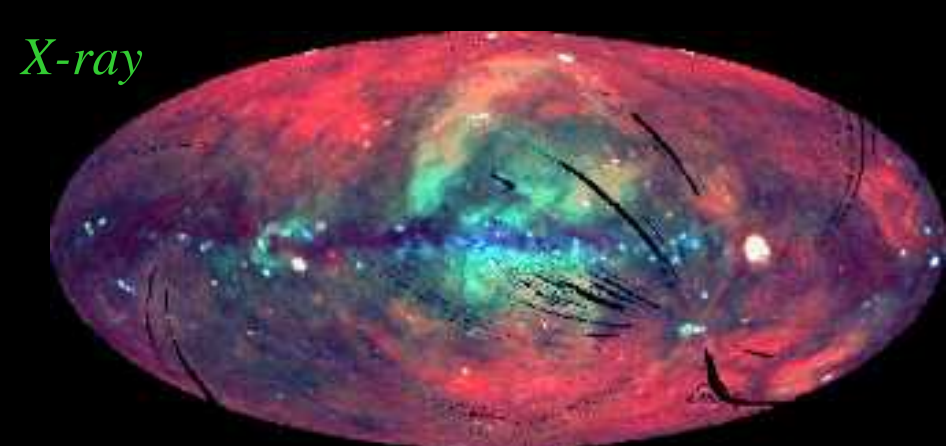
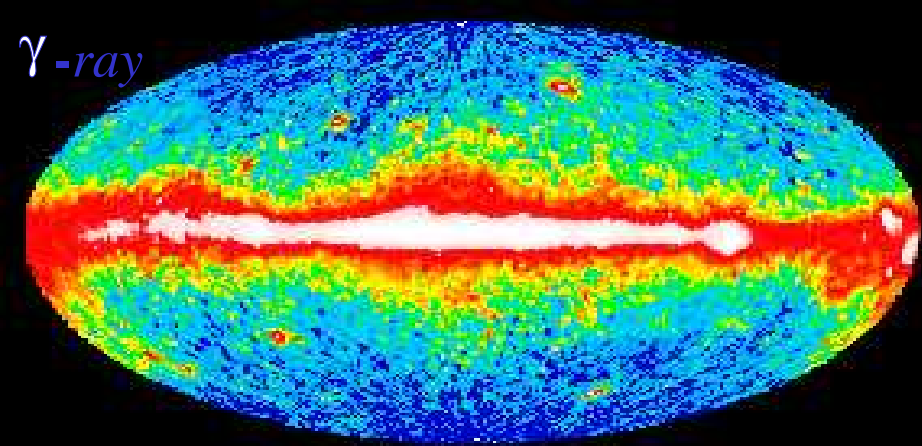
TORUŃSKIE CENTRUM ASTRONOMII

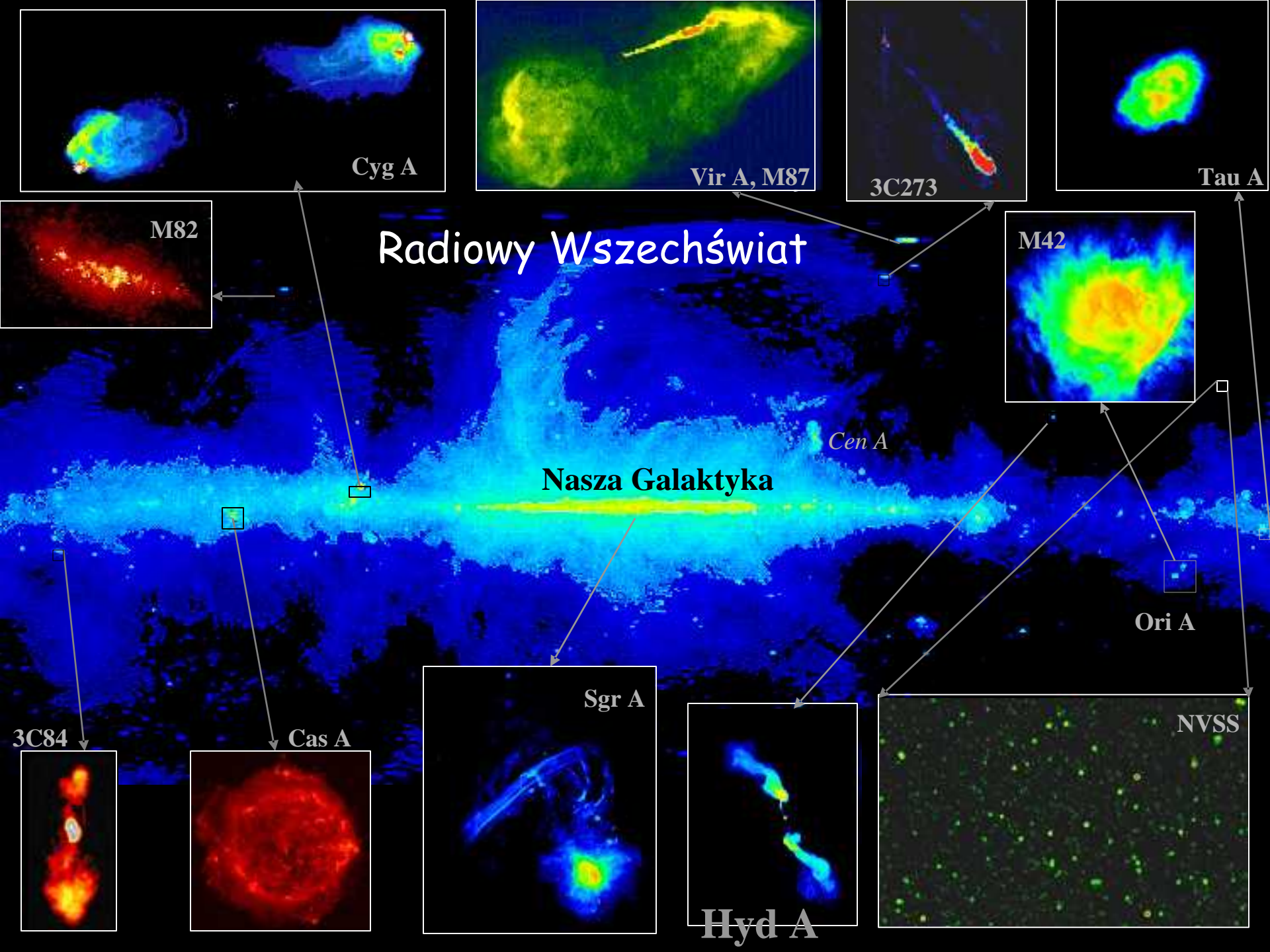
Piwnice kolo Torunia

<http://www.astr.uni.torun.pl>

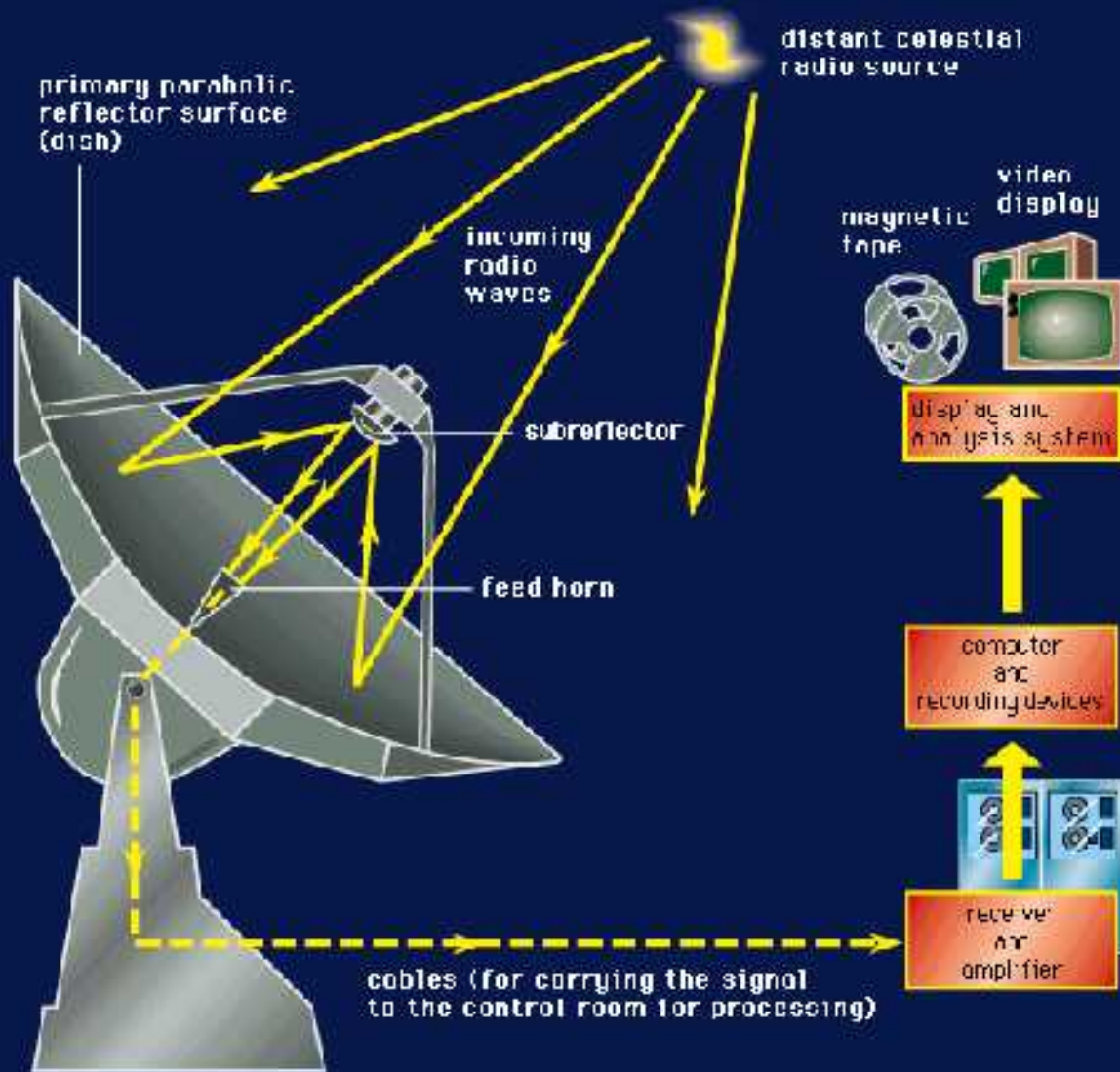

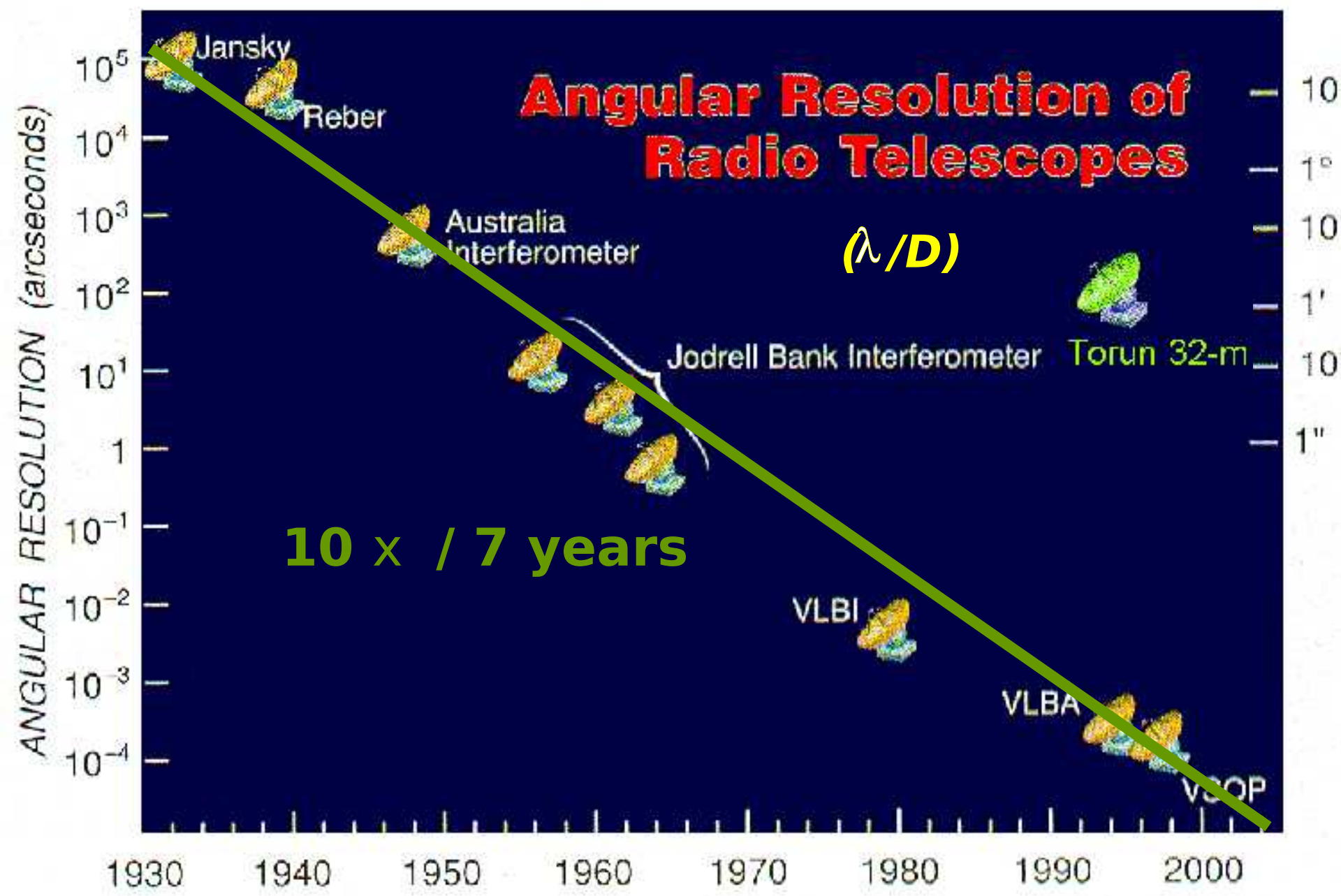

radioteleskop

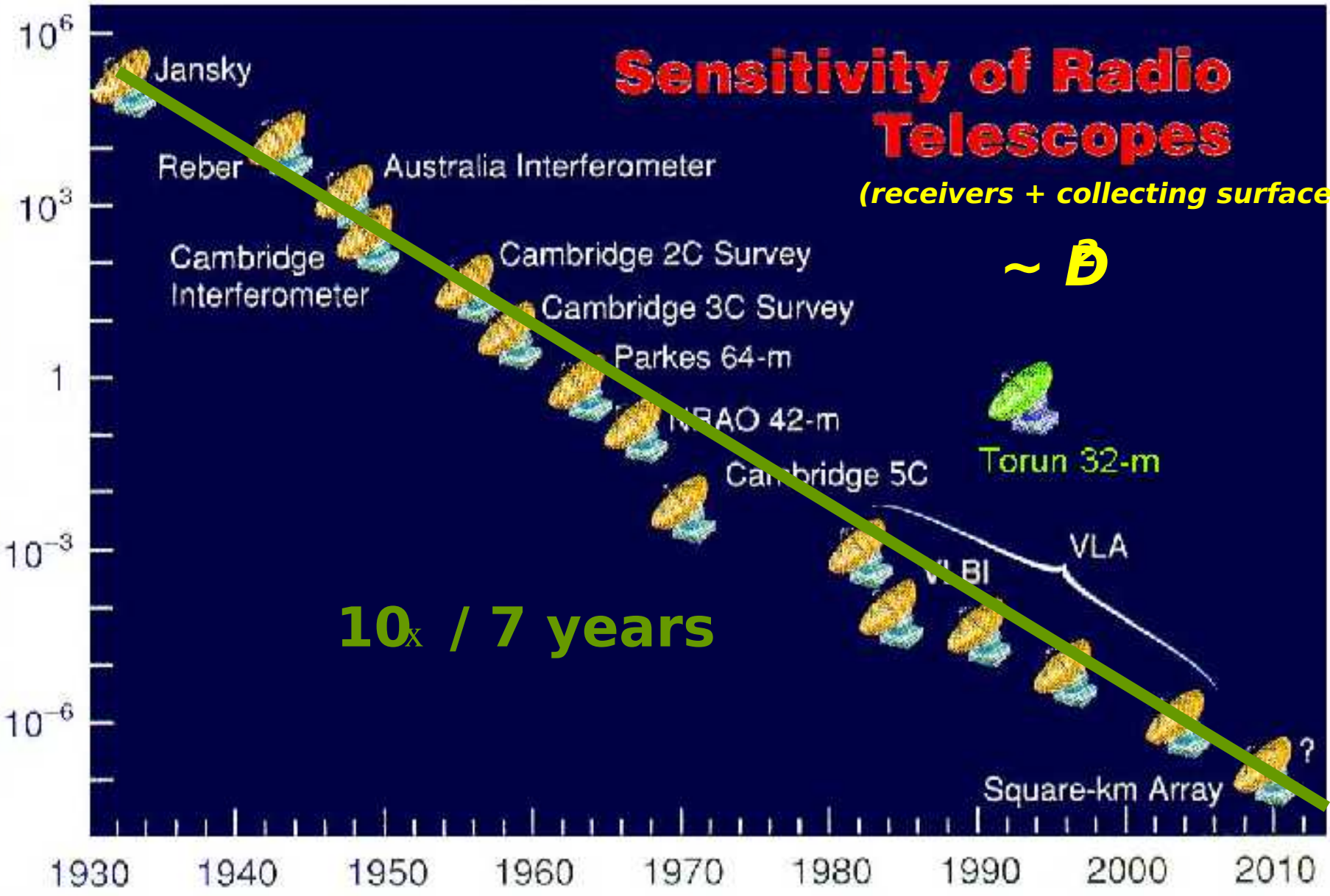

Sensitivity of Radio Telescopes

(receivers + collecting surface area)

$\sim B$

SENSITIVITY (Janskys) $1 \text{ Jy} = 10^{-26} \text{ W m}^{-2} \text{ Hz}^{-1}$

$10_x / 7 \text{ years}$

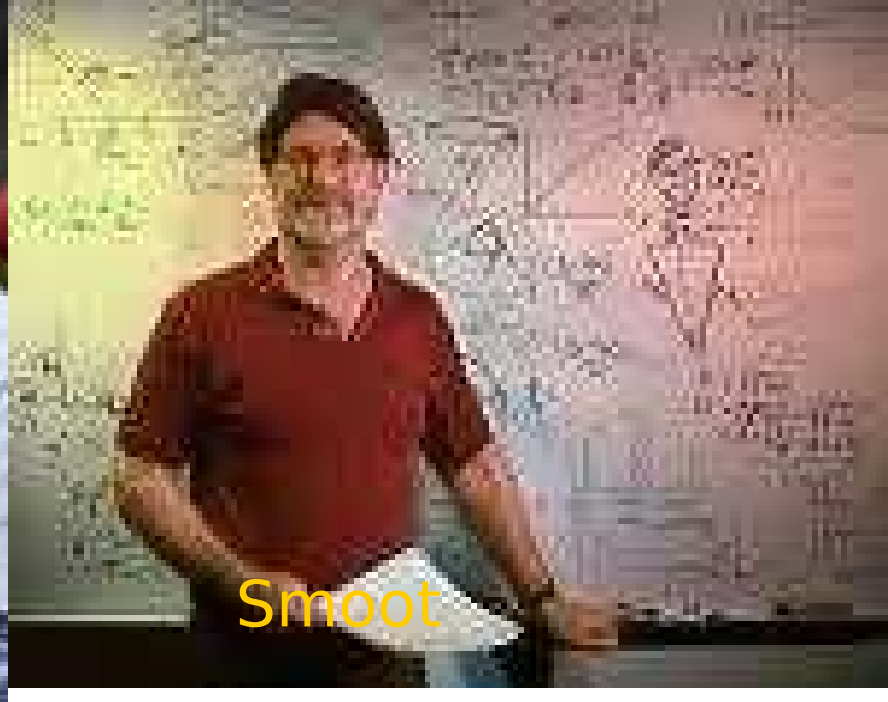

Ryle

Mathe

Smoot

Hewis

Penzias & Wilson

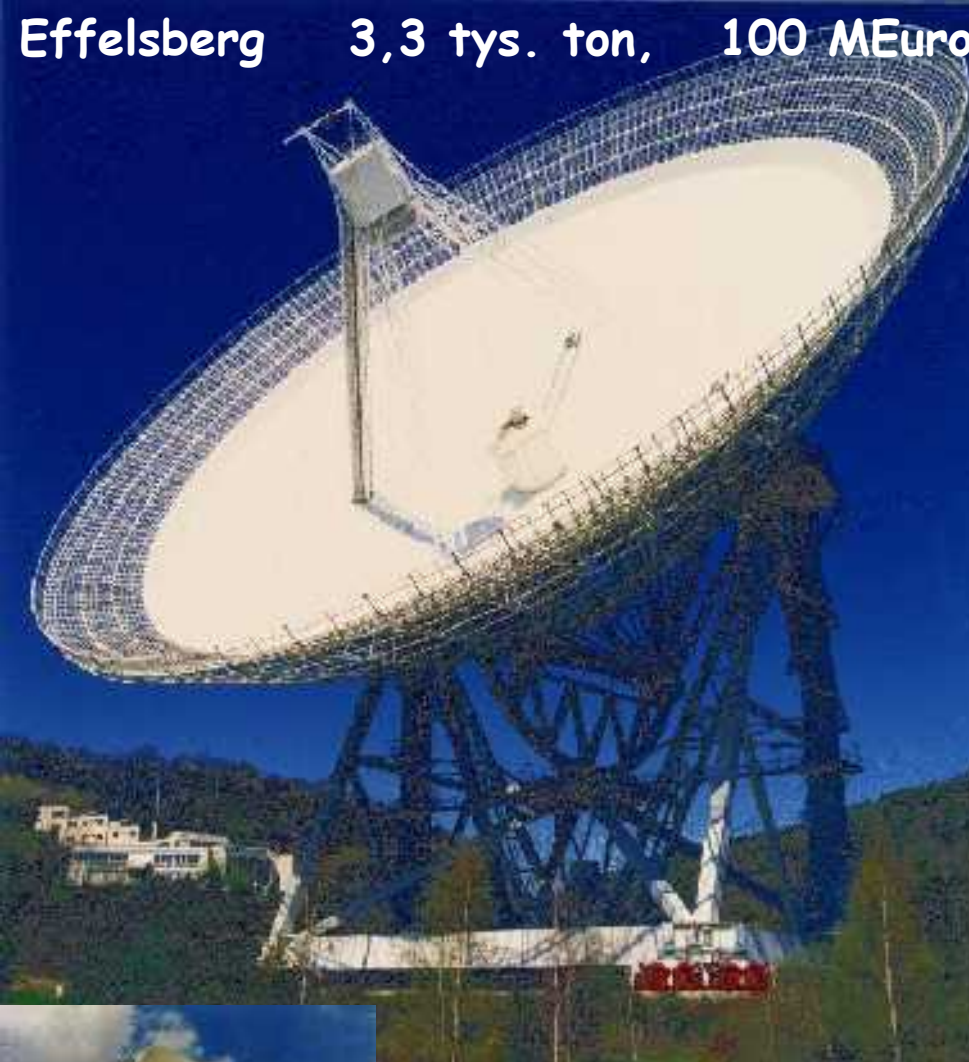

Taylo

Effelsberg 3,3 tys. ton, 100 MEuro

GBT 9 tys. ton, ~250 M\$

RT4, waga 600 ton
koszt ~5 MEuro

Sardinia Radio Telescope (2010)

Nowe duże radioteleskopy

60 MEuro

64 mSRT

graniczna długość fali 3 mm

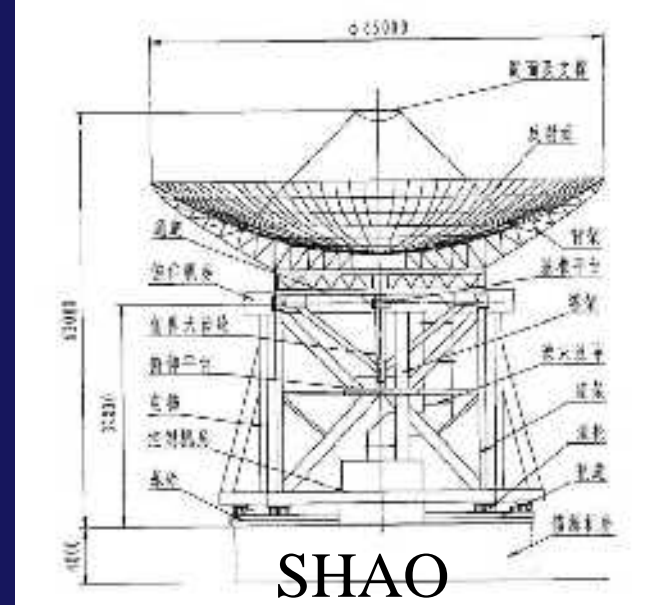

~30 MEuro

Yebes Spain 40m

Miyun

SHAO

Urumqi Observatory, NAOC

China Radio Telescopes

50m   65m   80/100m

Urumqi 80/100-m

Five hundred meter Aperture Spherical Telescope

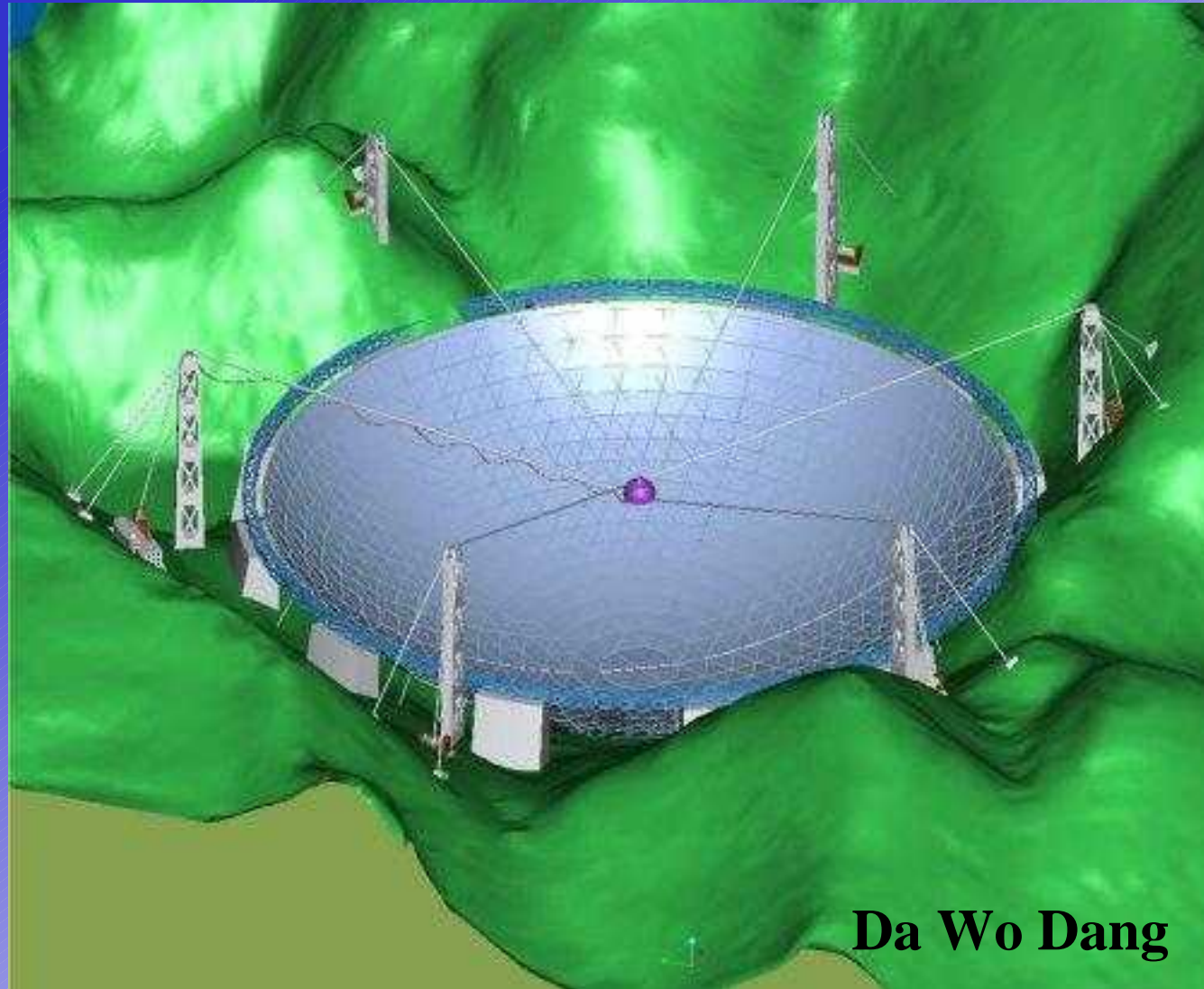
FAST in China (2015)

- 2x Arecibo
- 5x larger field-of-view than Arecibo

500 m diameter
300 m active surface
 $\pm 30^\circ$ sky coverage
130 MHz – 8.8 GHz
4'' pointing

4x FAST => SKA

Cost ~100 M \$

Da Wo Dang

ALMA - Atacama Large Millimeter Array

Two (ALMA and SKA) major projects for RA at beginning of new millennium

*International collaboration
Europe (ESO), USA, Japan*

~50 antennae, each ~ 12m diameter

Configuration 0.15-10 km

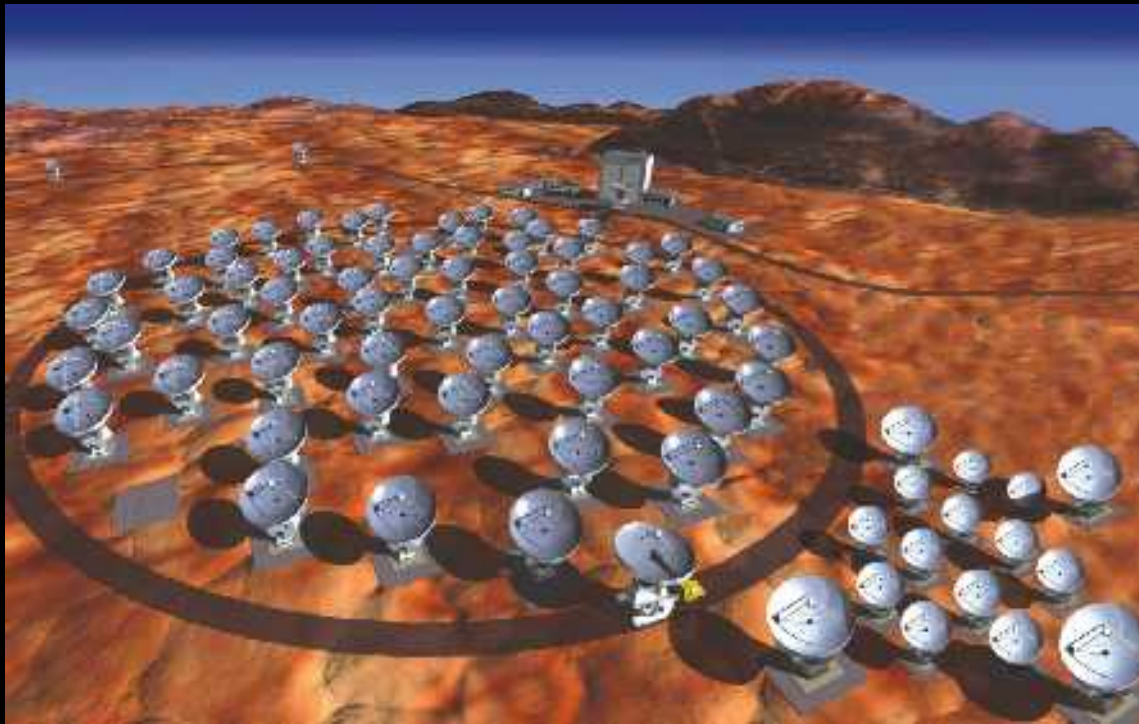
Wave length 10-0.35 mm

Sensitivity 15 microJy - 100 mJy

Angular resolution 10 milli arcsec

Operation from 2012

Cost ~> 1 G Euro !

The Square Kilometre Array (2021)

Up to 1500 dishes (up to 15m diameter) in the central 5 km
plus another 1500 from 5 km to 3000+ km

+ aperture arrays -initially for all-sky monitor
connected to a massive data processor by an optical fibre
network

- Collecting surface 1 km^2
- Configuration $\sim 2000 \text{ km}$
- Each element $D=100\text{m}-500\text{m}$
- 100 independent beams
- Frequency range $0.03 - 20 \text{ GHz}$
- Sensitivity $17 \text{ nJy} \Rightarrow 100 \text{ improvements}$
- Partners: USA, Europe, Australia, China
- Observations in 2025**
- Cost $\sim 1.5 \text{ G Euro}$!**

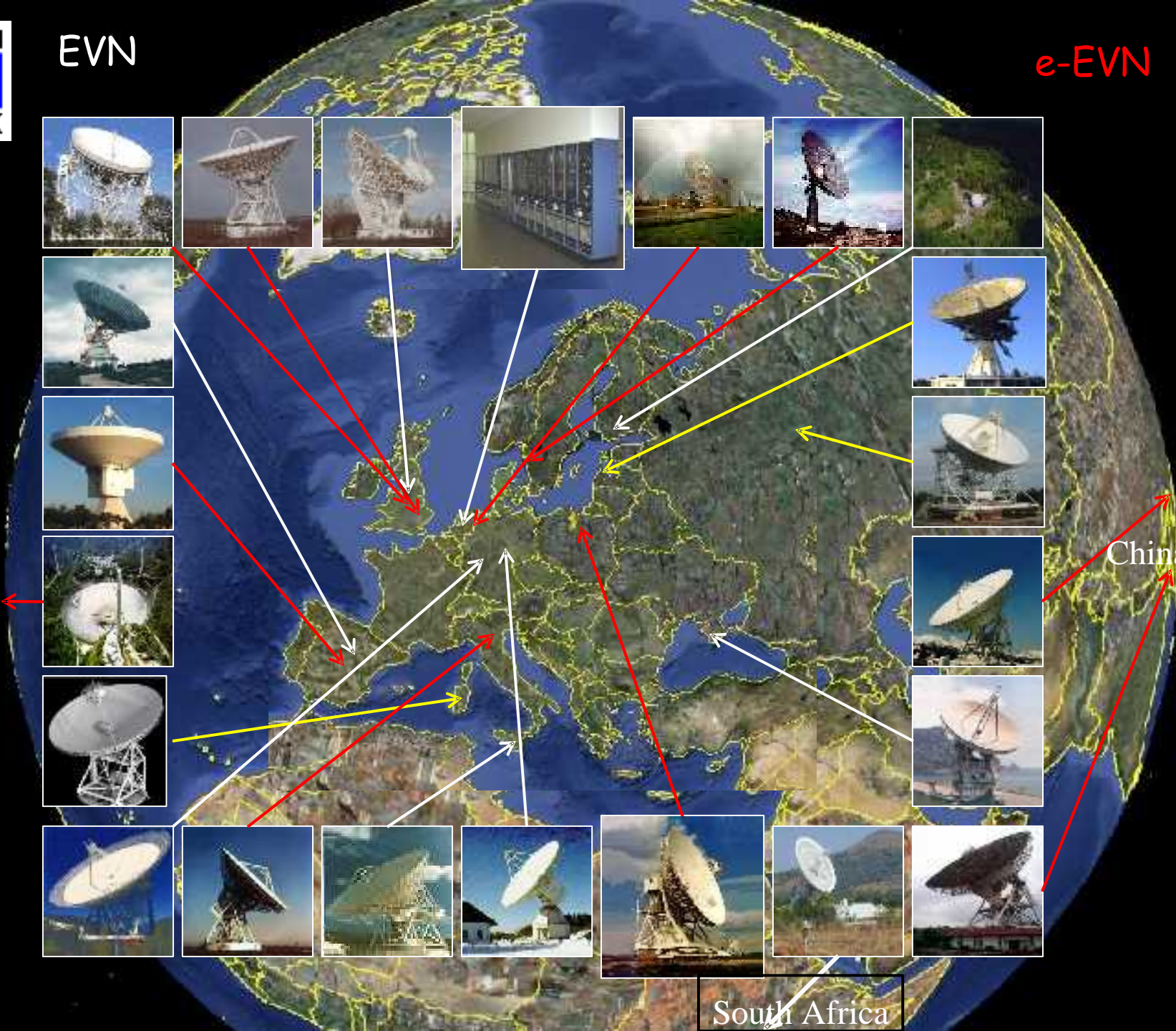
EVN

e-EVN

USA

China

South Africa

Yellow/Red: current operational EVN stations(18)

Cyan/Red:existing telescopes soon to be EVN stations(2)

Cyan/Blue: new EVN stations under construction(1)

Pink/Purple: non-EVN stations that have participated in EVN observations(2)

Green/Brown: non-EVN stations with whom initial EVN tests have been carried out (2)

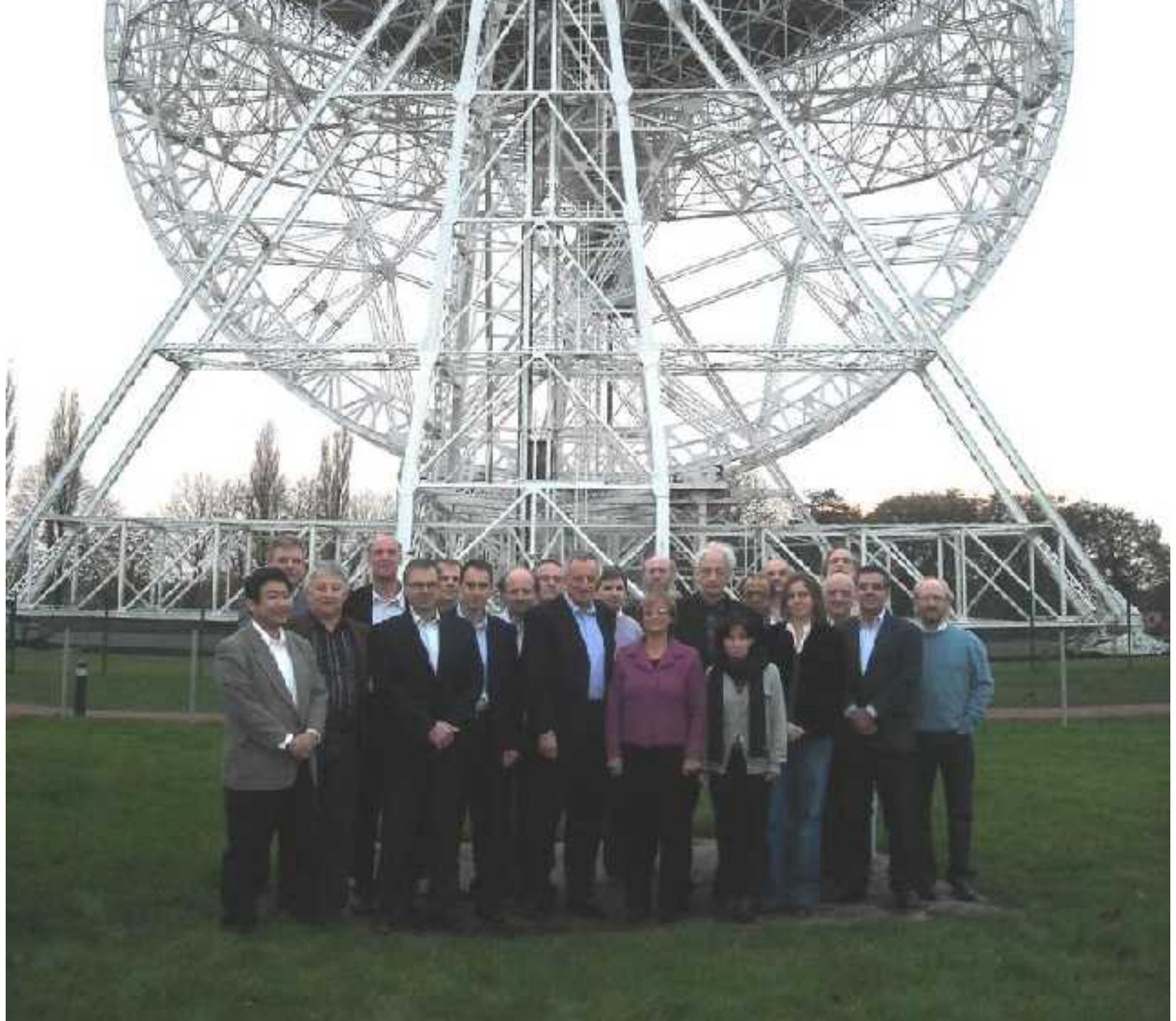

Polska nie uczestniczy w tworzeniu
nowych światowych projektów
takich jak ALMA i SKA

NIE POSIDA

- odpowiednich środków finansowych
- zaplecza technologicznego

pomimo tych niedostatków ma jednak
nadzwyczajnie dobrą pozycję w VLBI

Przyszłość naziemnych badań w dziedzinie radioastronomii

rola i miejsce dla
polskiej astronomii

radioastronomia nadal się dynamicznie rozwija
ma przyszłość
synergia z badaniami w innych zakresach fal

Zagrożenia:

pogoda, RFI, brak licznej kadry młodych badaczy

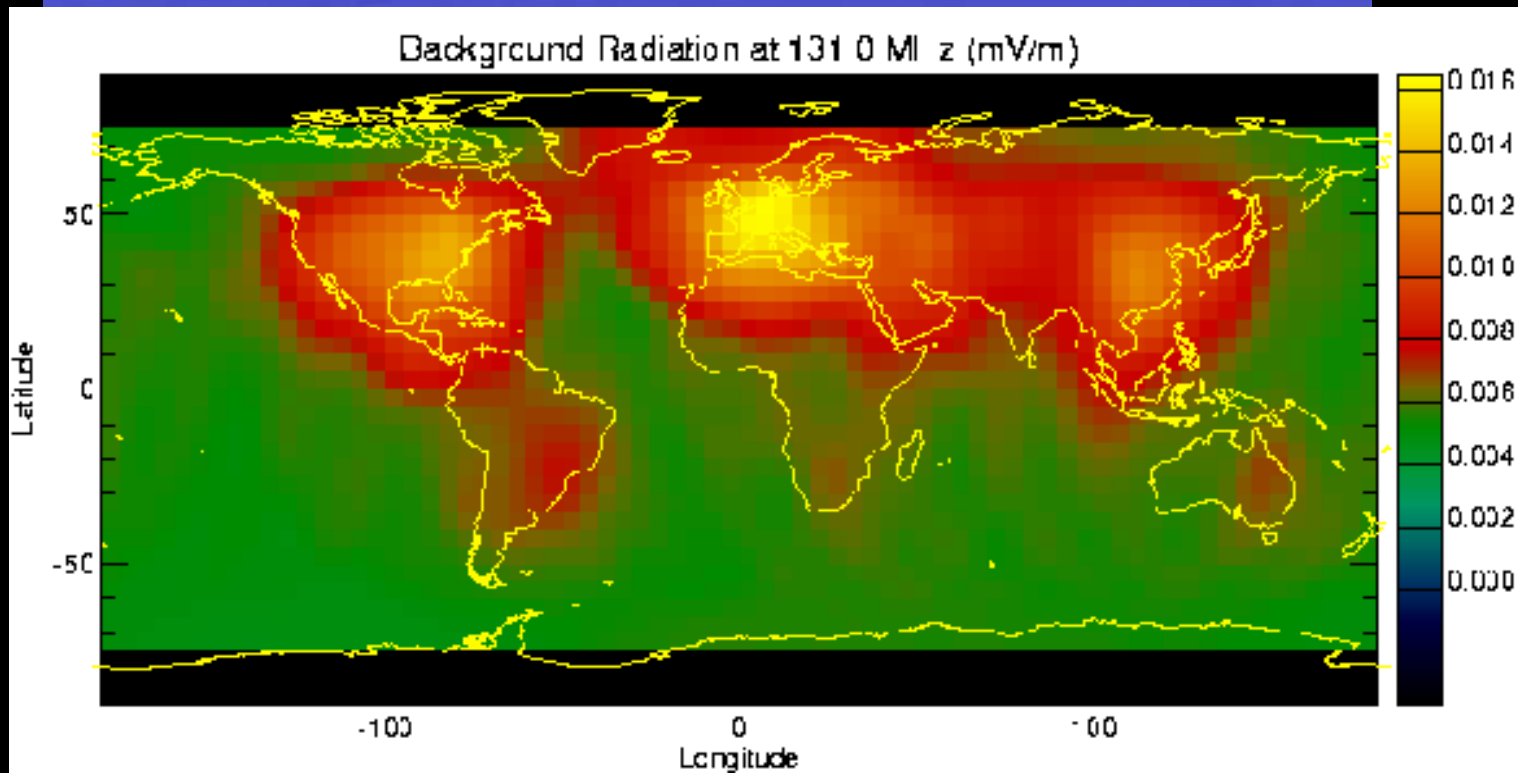
Dlatego: nowy instrument 5-22 GHz, połączenie sił

Projekt powołania NCRA i budowy RT90 Hevelius

- Nie ma szkodzić innym polskim projektom, w tym ESO
- NCRA jest wspólną inicjatywą sześciu jednostek krajowych i kilku zagranicznych
- Jeśli Polska ma ambicje posiadania na swoim terytorium dużego (astronomicznego) instrumentu badawczego będącego częścią zaawansowanej infrastruktury badawczej świata to jest to możliwe jedynie w dziedzinie radioastronomii
- W badaniach radioastronomicznych jesteśmy obecni i silni, mamy własny potencjał a także mamy realny wpływ na rozwój tej dziedziny na półkuli północnej

Ograniczenia możliwości obserwacyjnych z powierzchni Ziemi

Radio

Gdańsk - dlaczego ?

Gdyby Hevelius żył dziś budowałby radioteleskopy; projekt RT90 to znakomite upamiętnienie i promocja Wielkiego Uczzonego

Rozwój nowoczesnych technologii:

Konstrukcja w oparciu o nowe materiały

Układy precyzyjnego sterowania

Ultra niskoszumowe szerokopasmowe odbiorniki

Cyfrowa obróbka danych

Ultra szerokopasmowe łącza światłowodowe

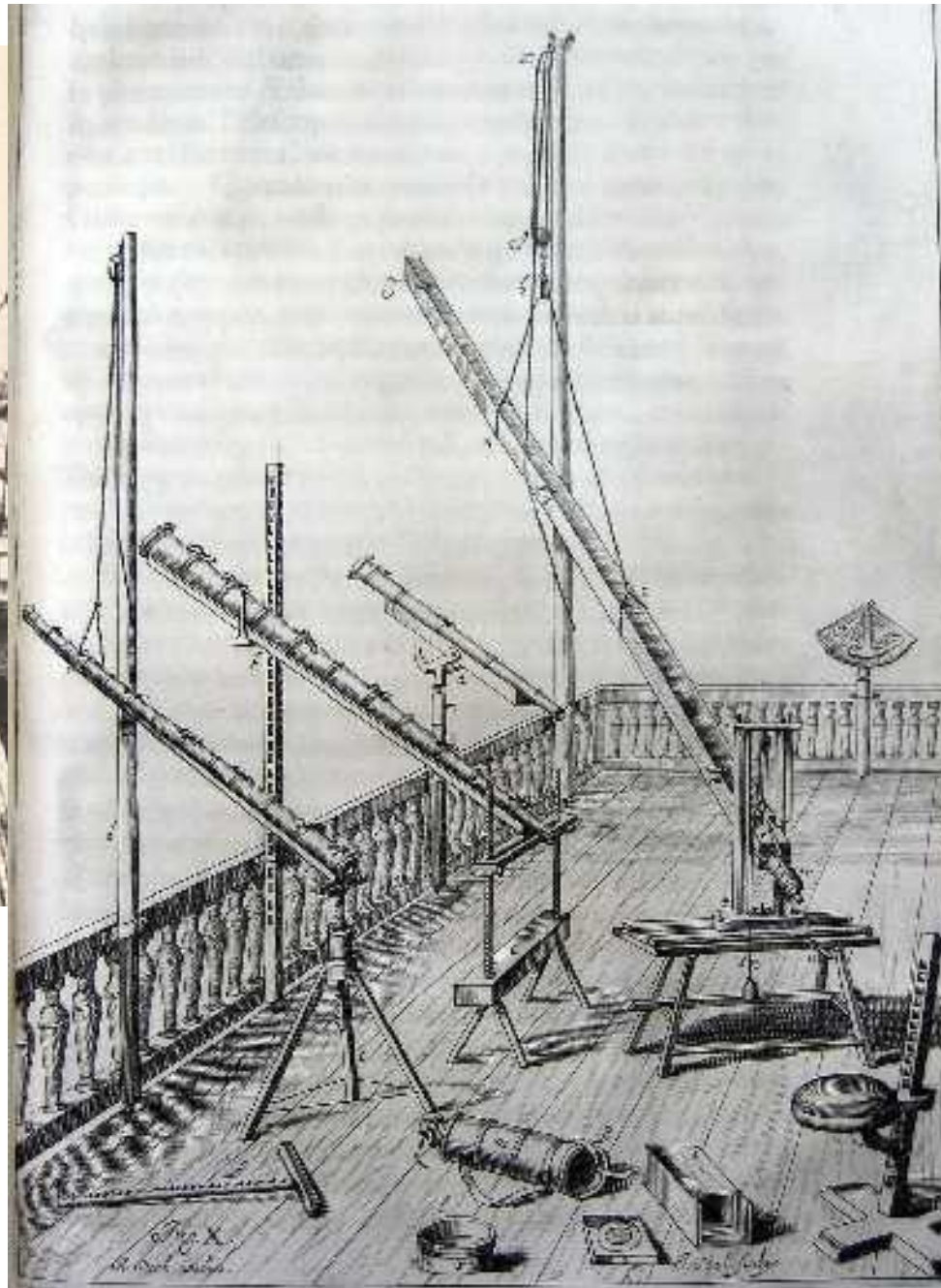
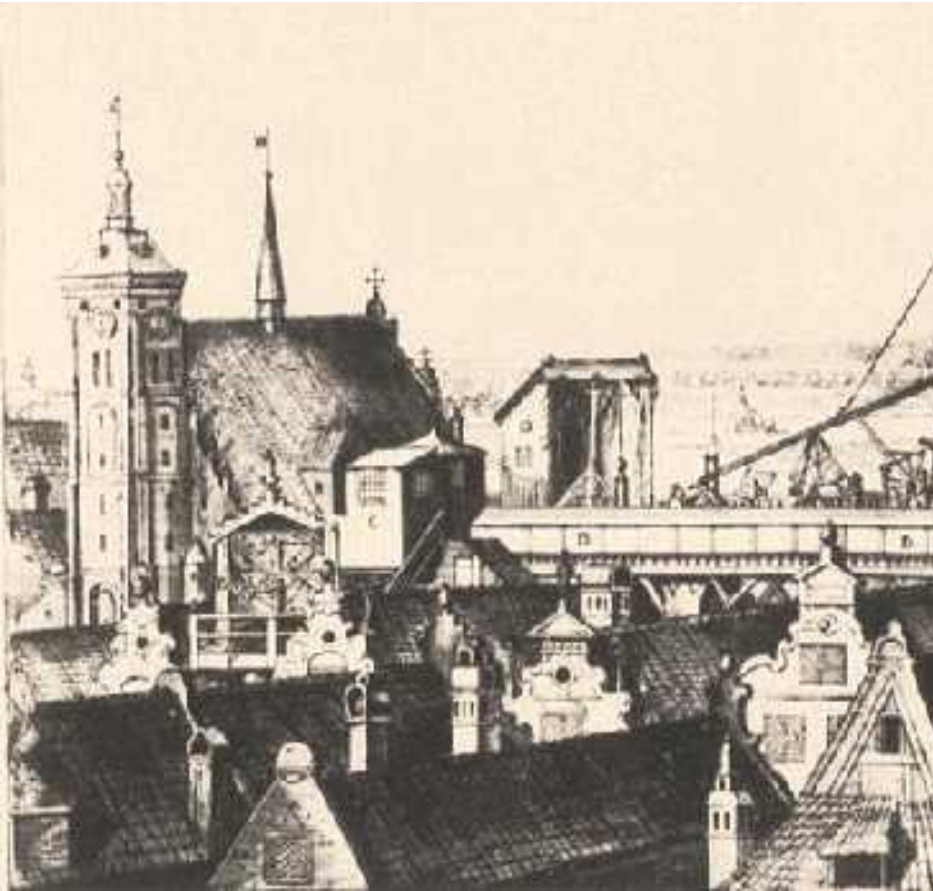
Naukowe wykorzystanie teleskopu

Politechnika Gdańska (RA w CALTECH, MIT, CTH, inne ośrodki)

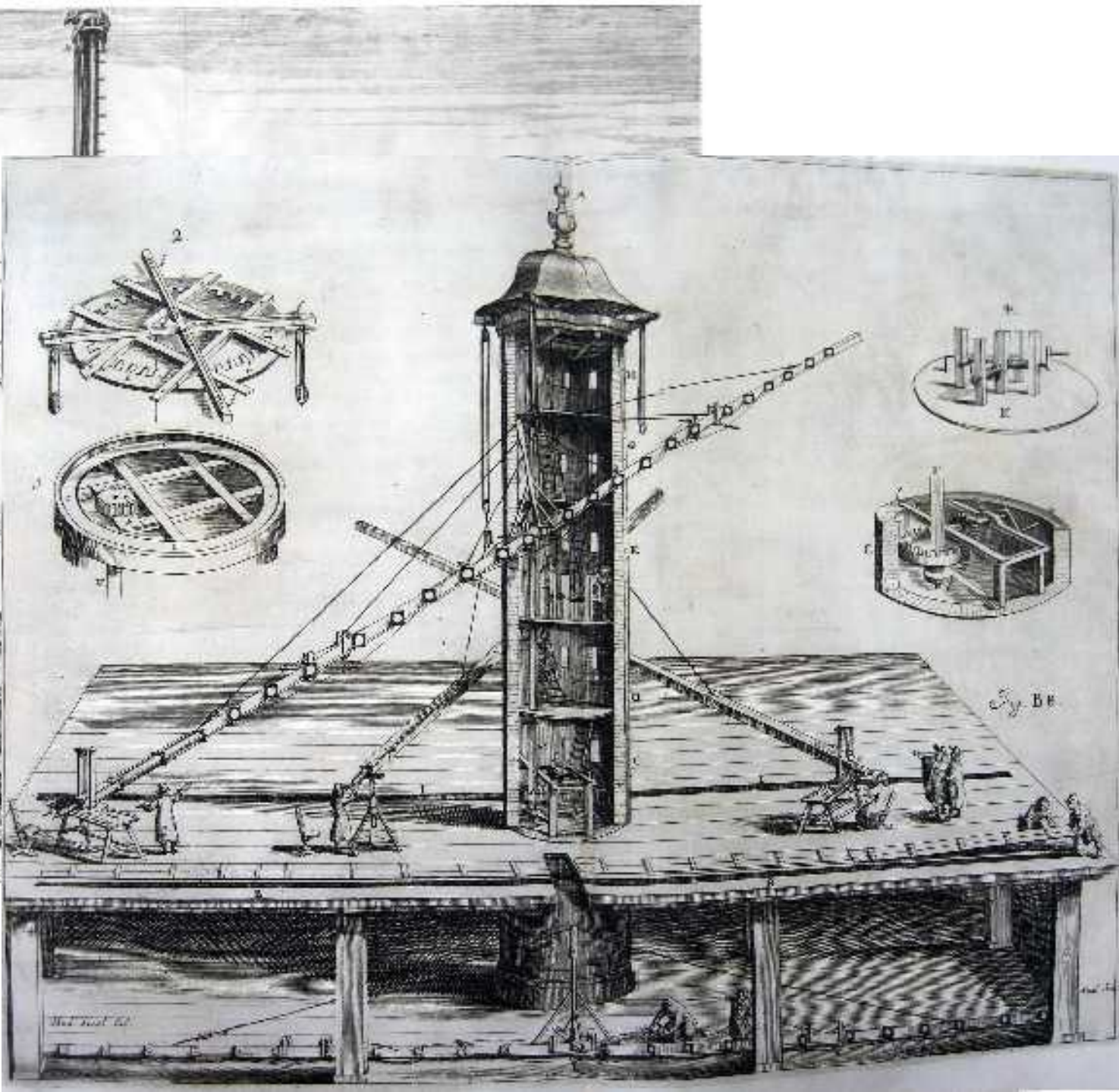
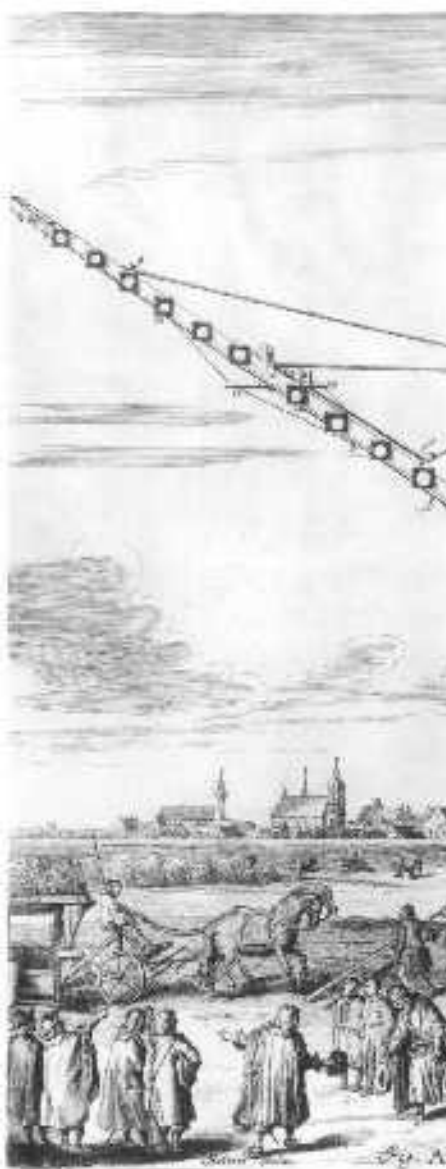
Centrum Badań Kosmicznych PAN (technologie kosmiczne)

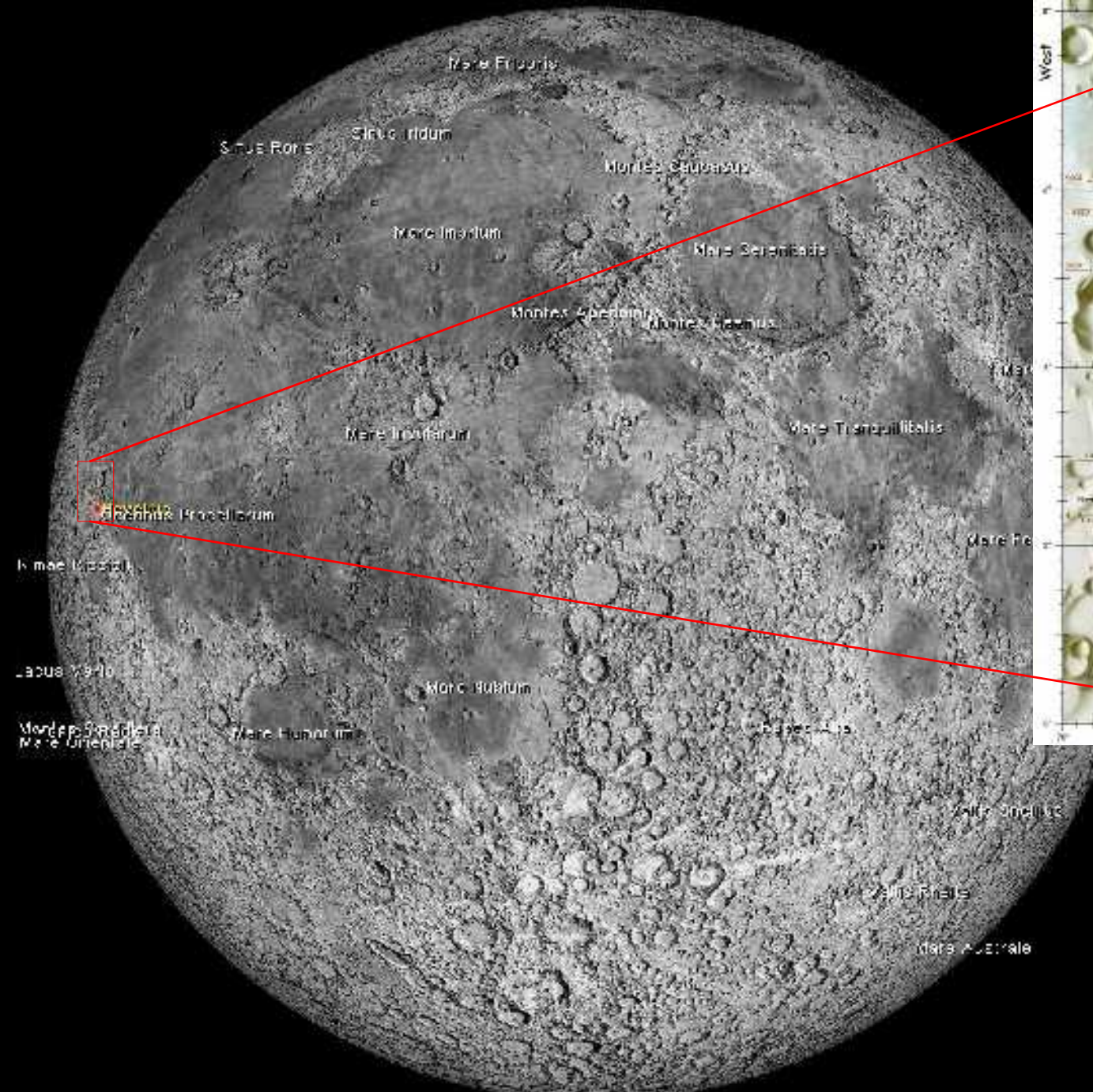
Obserwatorium Heweliusza 1650-1679

Najlepsze na świecie w tamtych czasach

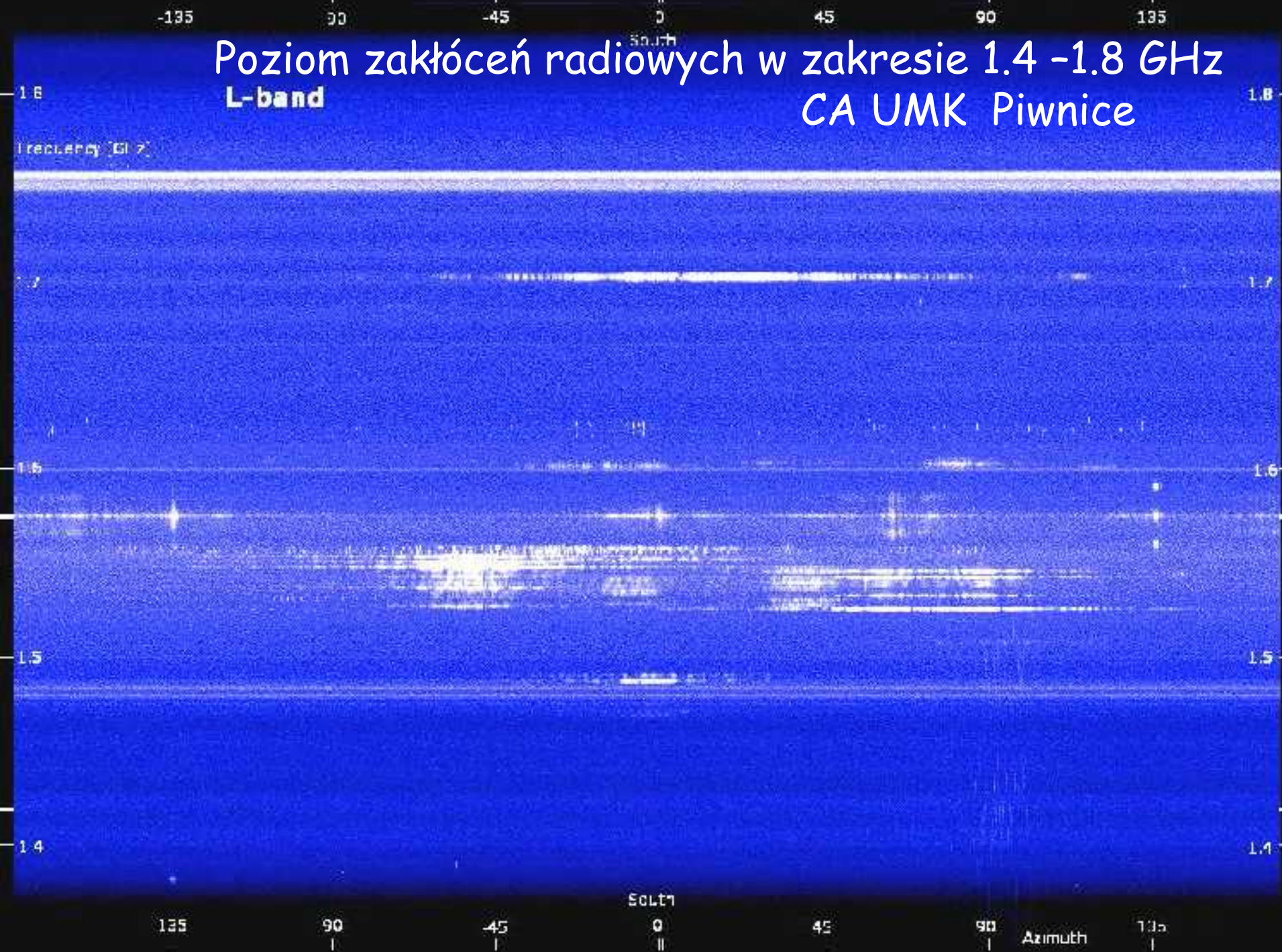

Poziom zakłóceń radiowych w zakresie 1.4 -1.8 GHz
L-band
CA UMK Piwnice

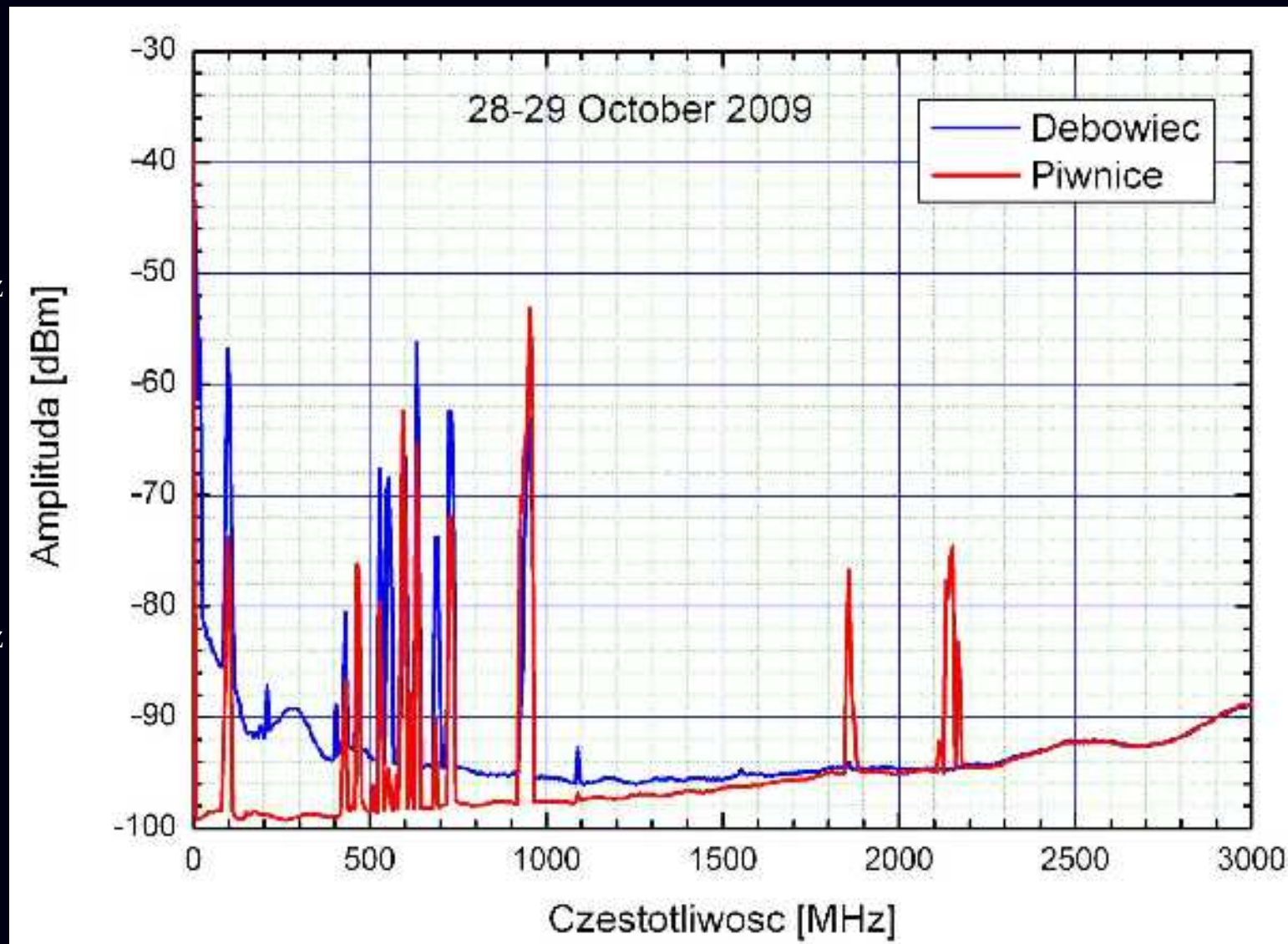

3 GHz

2 GHz

1 GHz

0 Hz

Gdzie jest miejsce dla Polski?

w jakich obszarach Polska już współdziała ?

Polish Radio Astronomy Instruments

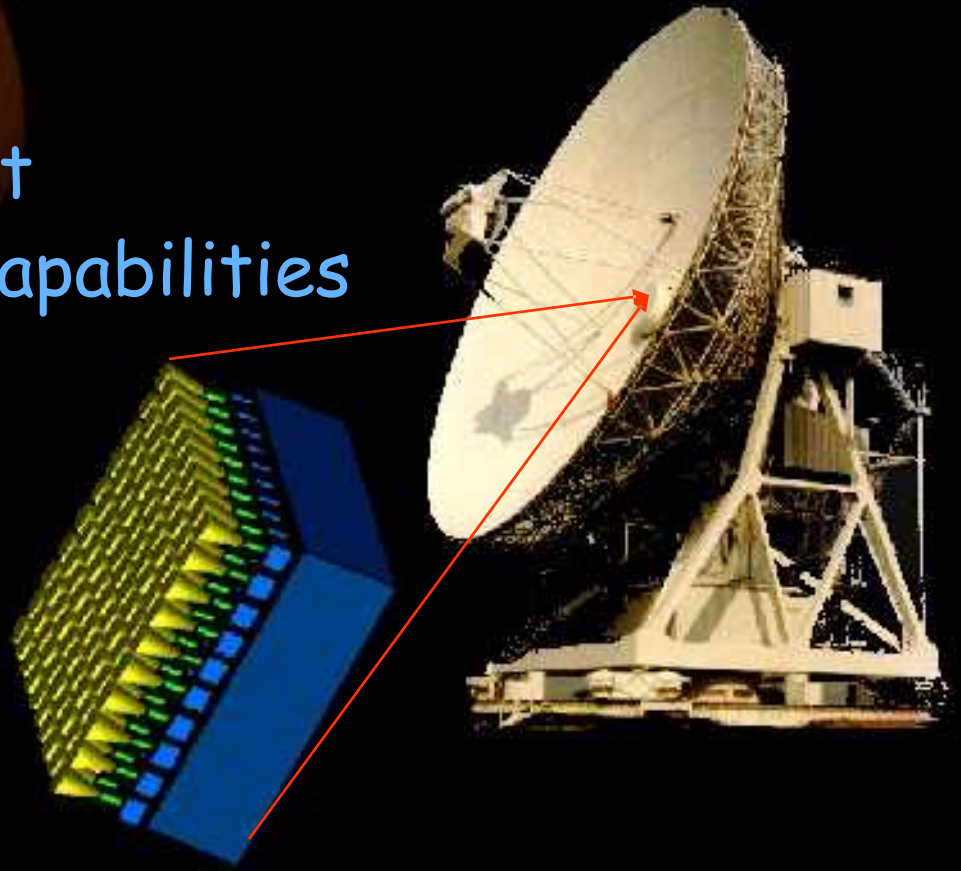
- Torun 32m telescope as a “stand_alone” instrument
- Torun 32-m telescope as partner in developing European VLBI Network
- Partner in international LOFAR
- **New innovative large telescope for surveys**
inexpensive, radio cameras, advanced digital processing

OCRA-One Centimetre Receiver Array

- Fundamental survey of discrete sources on northern sky at 1 cm wavelength
- S-Z „blind“ survey
- Technology development
- Full use of single dish capabilities

TCfA

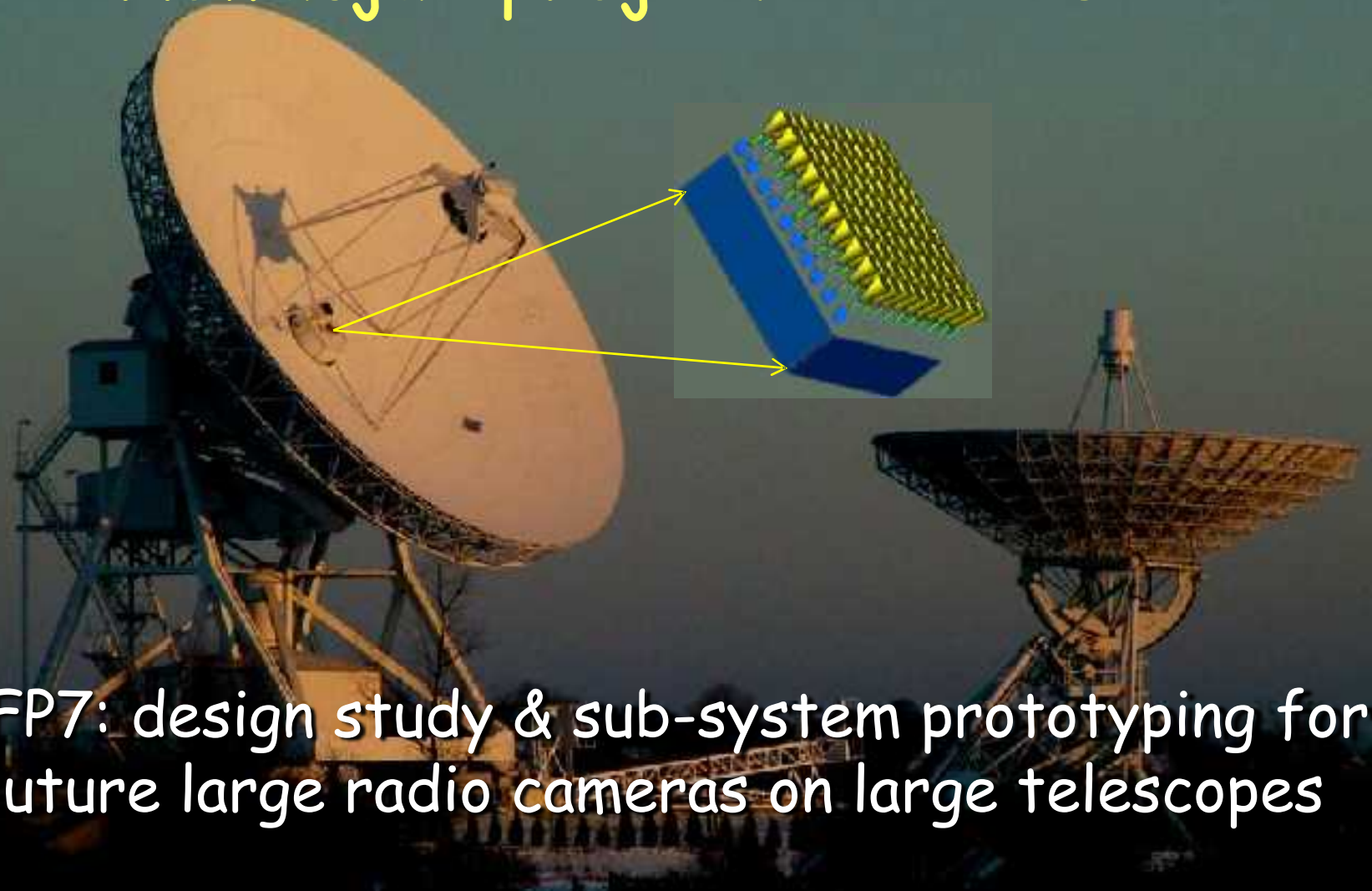

OCRA-f cryostat 4 x 4 receivers image camera

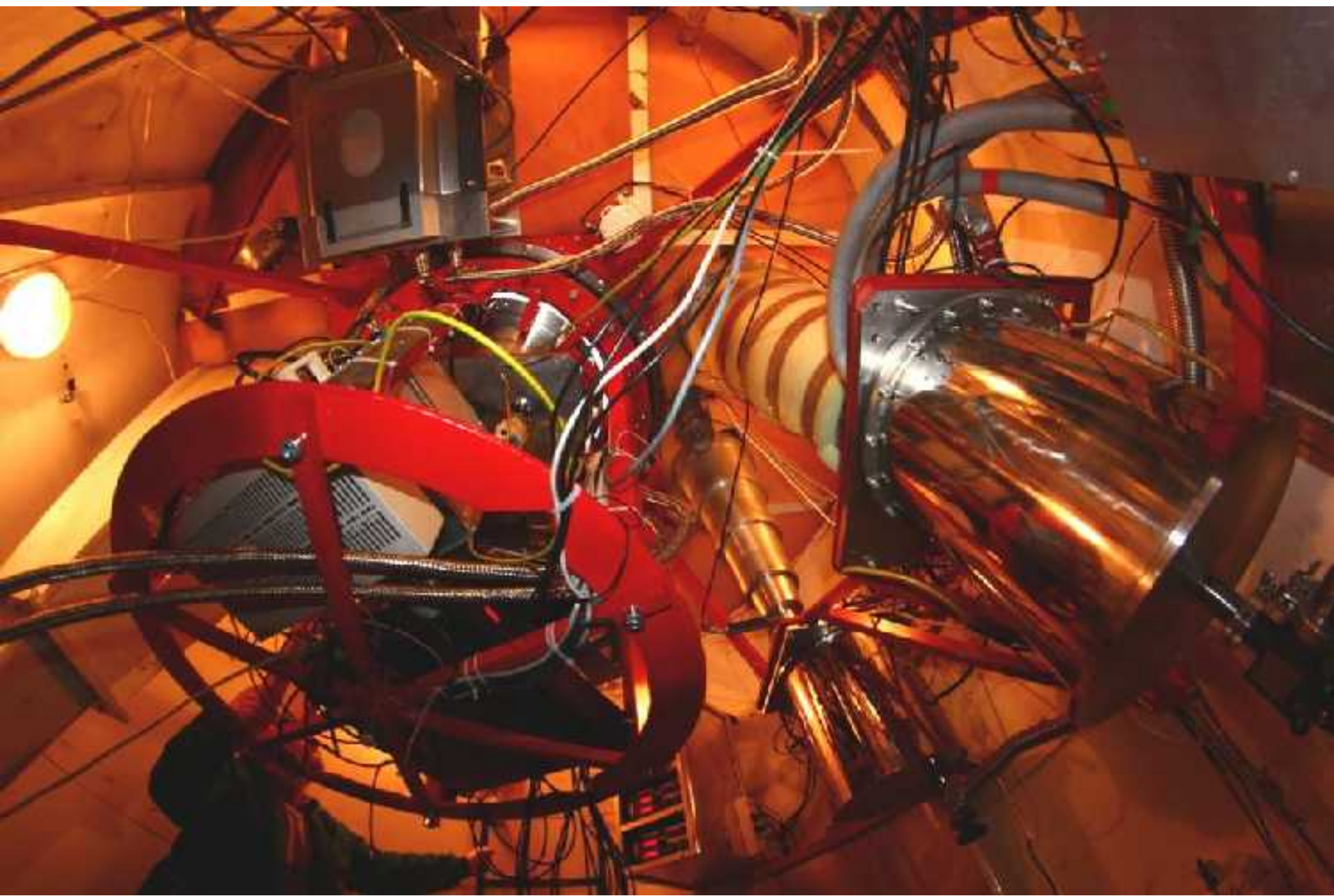
Innowacja: projekt "APRICOT"

EC FP7: design study & sub-system prototyping for future large radio cameras on large telescopes

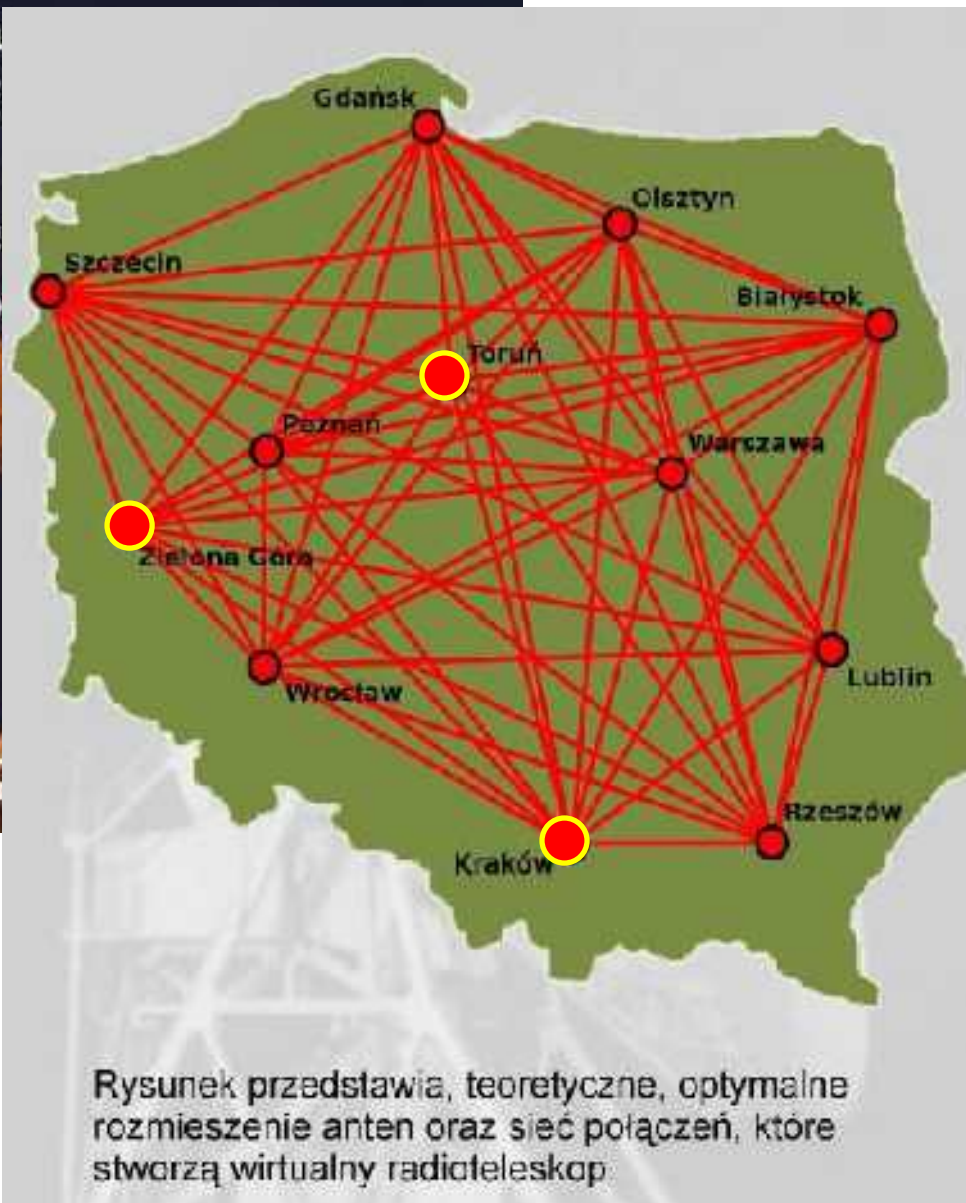
U. Manchester, MPIfR Bonn, IRA Bologna,
CAY Yebes, TCF A Torun

PIAST
projekt „młodych”
grudzień 2008

MERLIN 30 fte*30 years

A new science opportunity

- Deep surveys of large fractions of the sky at centimetre wavelengths -enabled by "radio cameras"
- A new "window" on the universe
  - the make-up of our Milky Way galaxy
  - distant active galaxies
  - the "dynamic radio sky" (including pulsars)
- We are in an ideal position to carry this forward !

Programy badawcze

VLBI(interferometria)

Pojedynczy teleskop
Badania pozagalaktyczne

Źródła tła

Gromady galaktyk

AGN-y

Normalne galaktyki

Ośrodek międzygalaktyczny

Astronomia galaktyczna

Pulsary

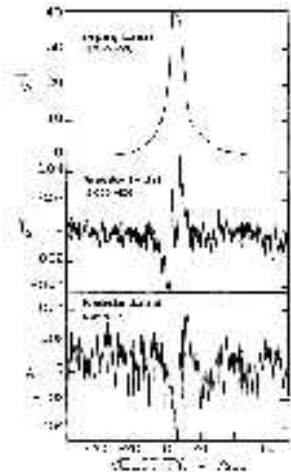
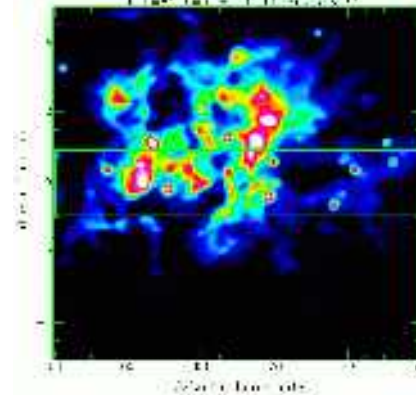
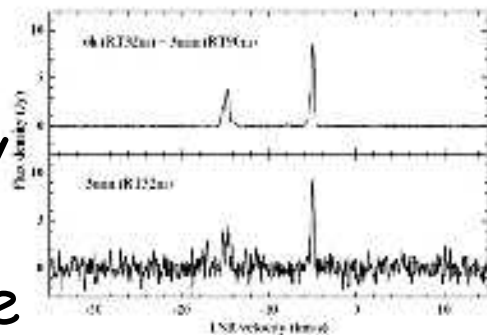
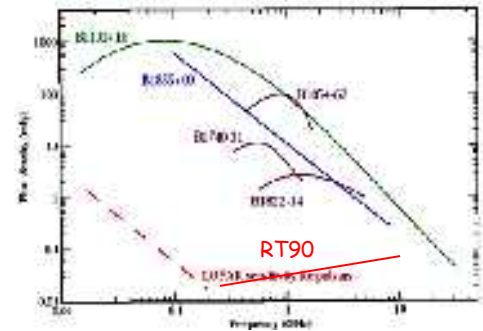
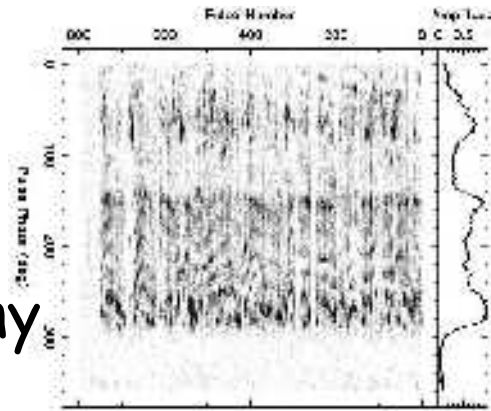
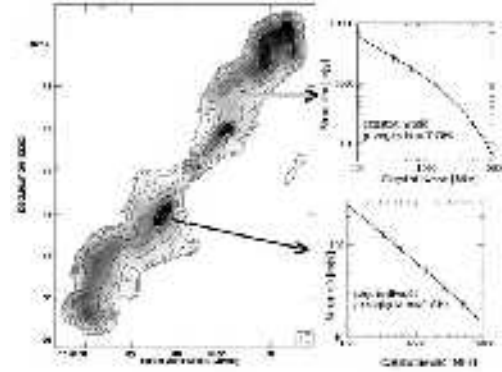
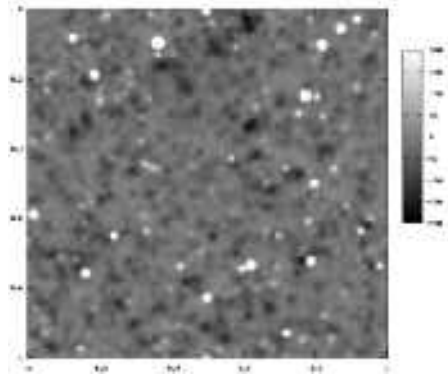
Transienty

Aktywne gwiazdy

Molekuły

Pola magnetyczne

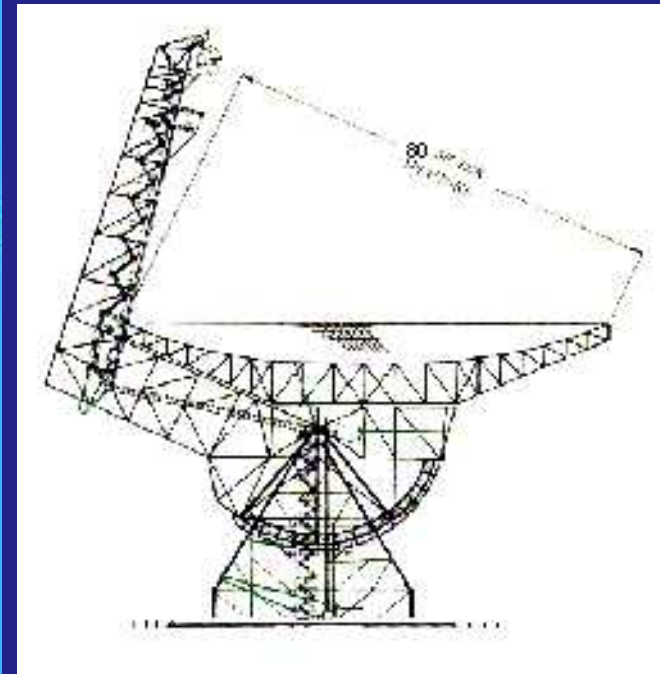
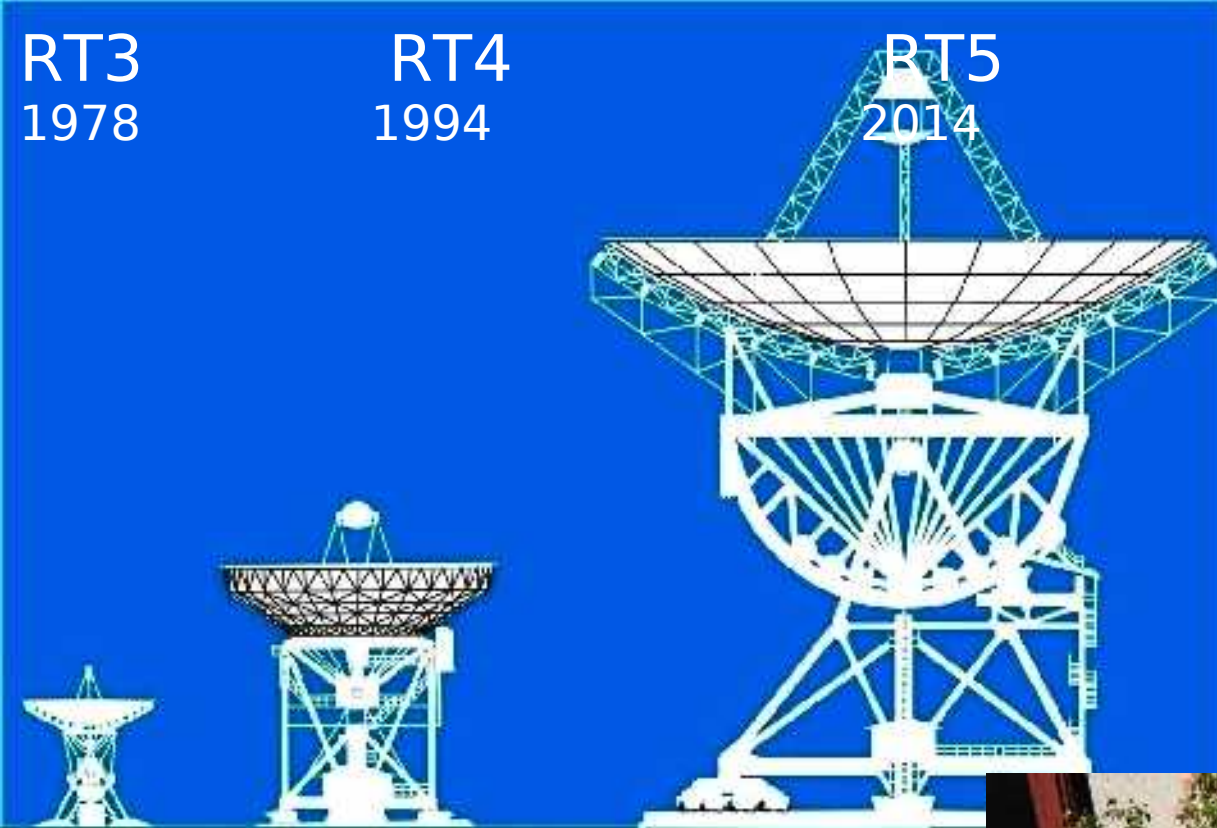
Ośrodek międzygwiazdowy

RT3
1978

RT4
1994

RT5
2014

Ofsetowa czy symetryczna

SYMETRYCZNA

Wielkie radioteleskopy koszt:

Koszt budowy jest proporcjonalny do:

$$D^{2.7} * f_g^{0.8}$$

D - średnica, f_g - górna granica częstotliwości pracy

Zasadnicze oszczędności mogą być dokonane przez wprowadzenie ograniczenia w ruchu azymutalnym

Instrument trazytowy może zaoszczędzić 2/3 kosztów

Nowy duży radioteleskop - parametry

1. Średnica ~90 m (symetryczna paraboloida)
2. System Cassegrain'a (f/D i D/d jak dla RT4)
3. Zakres ruchu: Wysokość < 25-90>; Az. < +/-180>
4. Zakres częstotliwości 0.1 -22 GHz
5. Pasma 16 GHz (w ~4-8 podpasmach)
6. Wielowiązkowy system <50 -100 beams> (APRICOT FP7)
7. Cyfrowe, ogólnego zastosowania back-ends (UNIBOARD FP7)
8. Połączenie światłowodowe, szerokie pasmo (PIONIER)
9. Zdalne sterowanie i funkcjonowanie
10. Minimalizacja kosztów utrzymania
11. Całkowity koszt inwestycji ~ 25 MEuro (~ 100 M zł.)
12. Nauka => instrument do przeglądów nieba („Radio OGLE“)
13. Niski poziom RFI, strefa ciszy radiowej i strefa ochronna
14. Proponowana lokalizacja -Bory Tucholskie

Własności anteny

D <80-120m>

$d = D/10$

powierzchnia 0.5 mm RMS

Montaż :

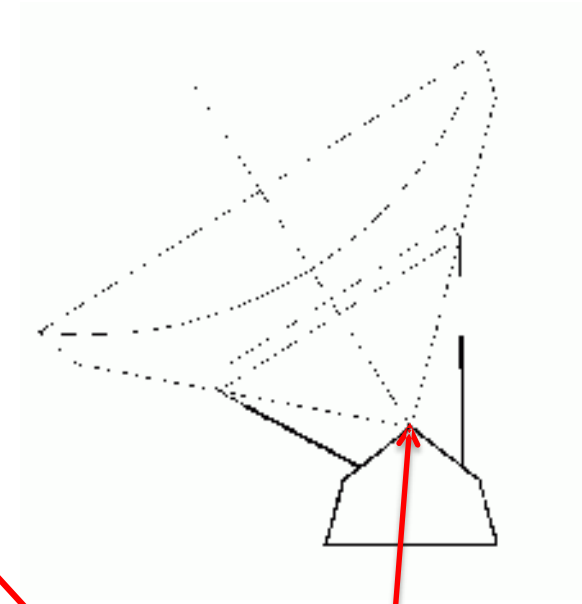
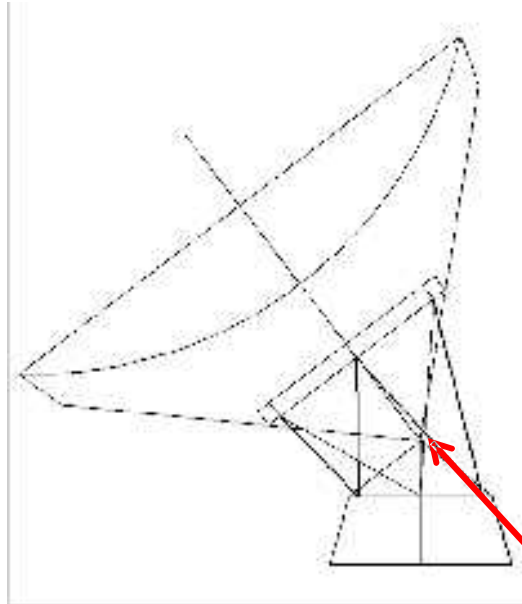
a) w ukł. horyzontalnym
wg. inż. Z.Bujakowskiego
waga 6 tys. ton

b) uproszczony -pochylanie,
napędy hydrauliczne
waga 1,2 tys. ton.

Pozycjonowanie 5 arcsec

Śledzenie 2 arcsec

Ruch szybki 30 deg/min

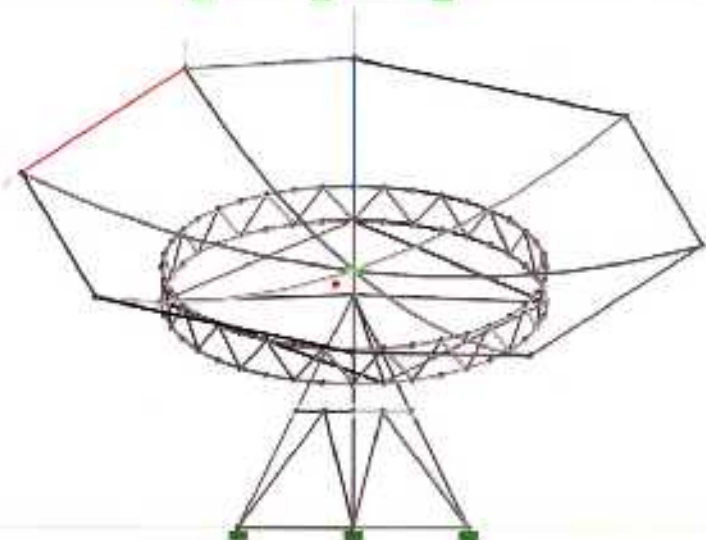
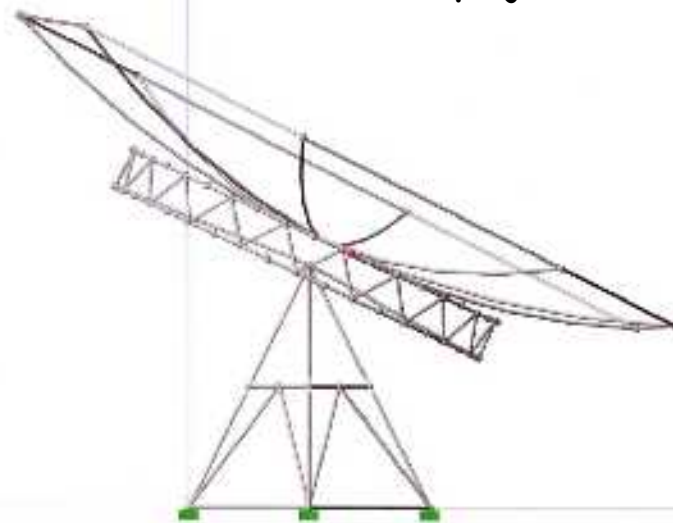
Stewart platform

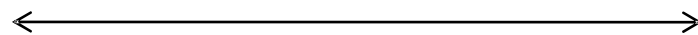
Czasz i obiekt: Dwiecznik 100m i teleskop RT90. Wykonanie projektu: 2011. Rok: 2011. Status: Projekt. Właściciel: PPA. Licencja: PPA. Wykonawca: PPA. Adres: ul. ...

Lp.	Zmiany			Data	Przebieg								
	Opis	Wykonawca	Wzrost										
1	...	...	...	...	...								
2	...	...	...	...	...								
3	...	...	...	...	...								
<table border="1"> <tr> <th>Imię i nazwisko</th> <th>Stan</th> <th>Adres</th> <th>Telefon</th> </tr> <tr> <td>...</td> <td>...</td> <td>...</td> <td>...</td> </tr> </table>					Imię i nazwisko	Stan	Adres	Telefon	...	...	...	...	3005-099 Konceptcja projektu Radioteleskopu w Toruniu
Imię i nazwisko	Stan	Adres	Telefon										
...	...	...	...										
Przebieg	...	...	21.11.2011										
Opis	...	...	01.11.2011										

Koncepcja RT90

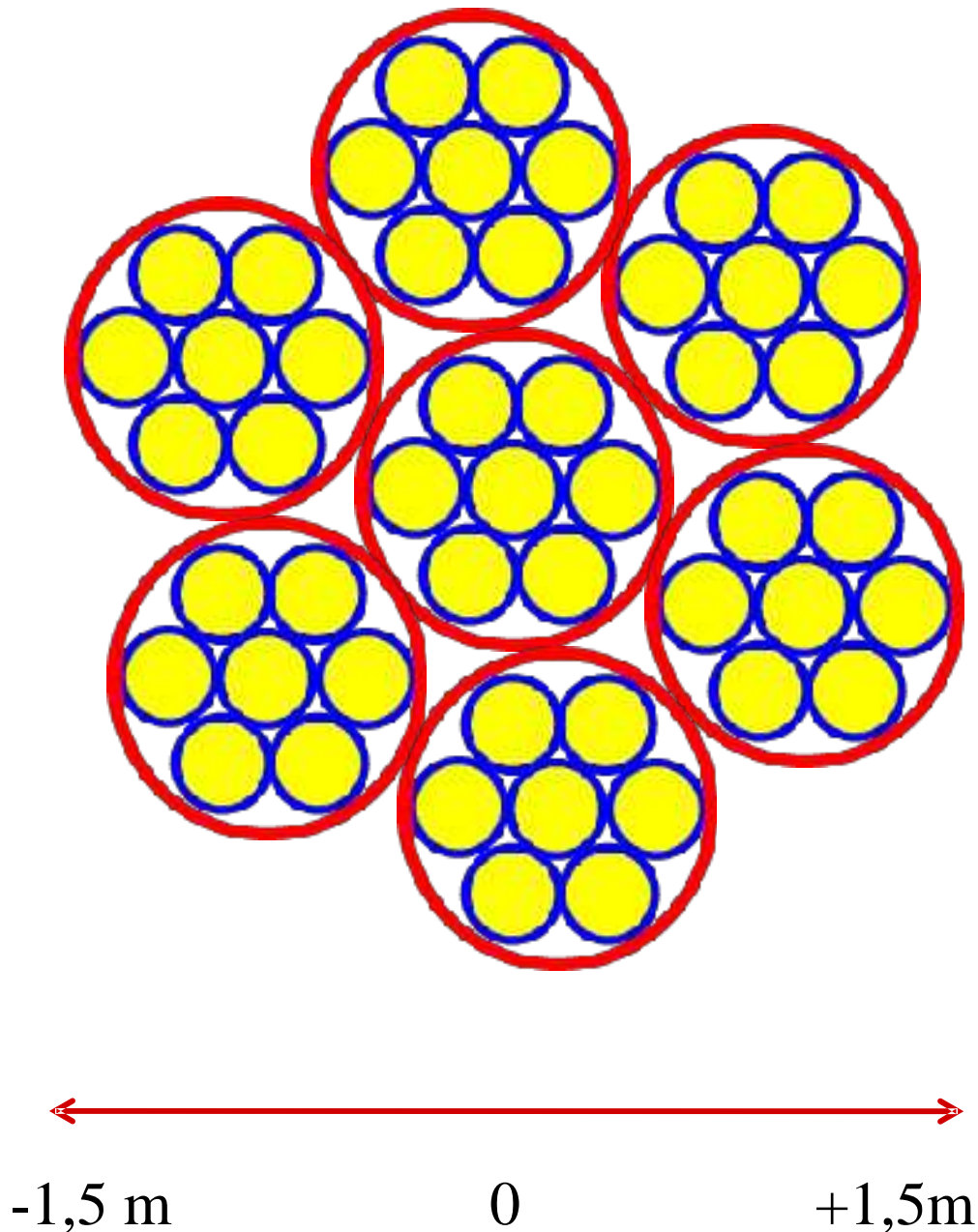
100m

Matryca odbiorcza OCRA
RT4, na pasmo 30 GHz

BW 5-21 GHz
POL LHC & RHC
Sub-Bands 2 GHz

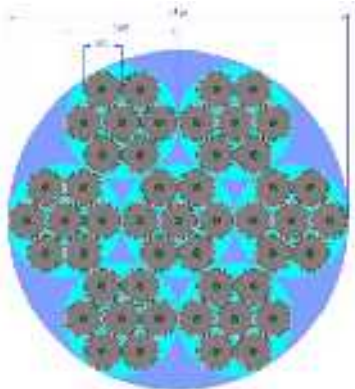
Digital Back-ends

Radiometry
Polarimetry
Spectroscopy
PSRs
Transients

41 outputs x 2 pol x
16 sub-bands = 1312
out channels each
with ~1 kHz resolution

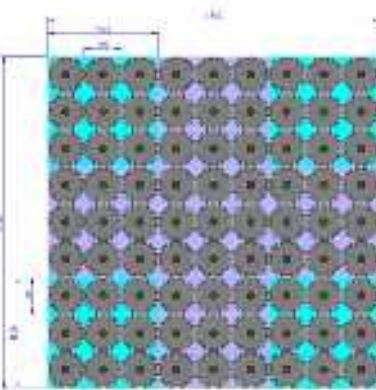
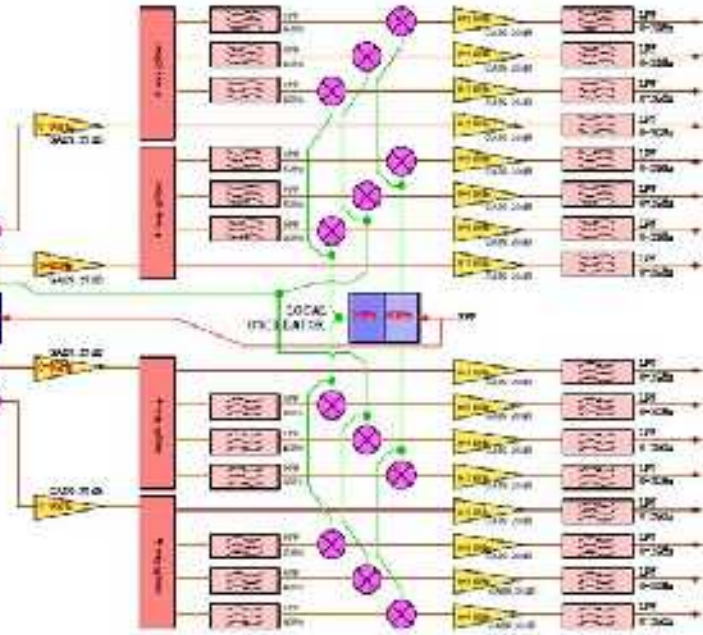
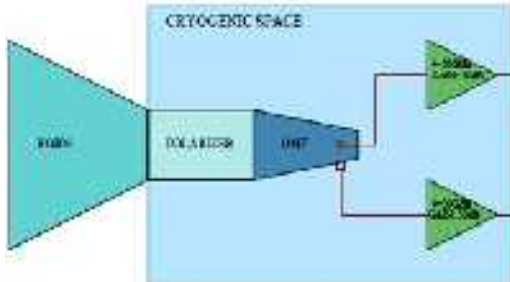

Projekty systemów odbiorczych i cyfrowych back-end'ów FPGA

DT-2 single fired cross-section
ZXR0002

LPV - Low Pen. Filter
HPV - High Pen. Filter
DVF - Dual View Filter
FDTF - Fine-Mesh Tracker

tstar.en.alibaba.com

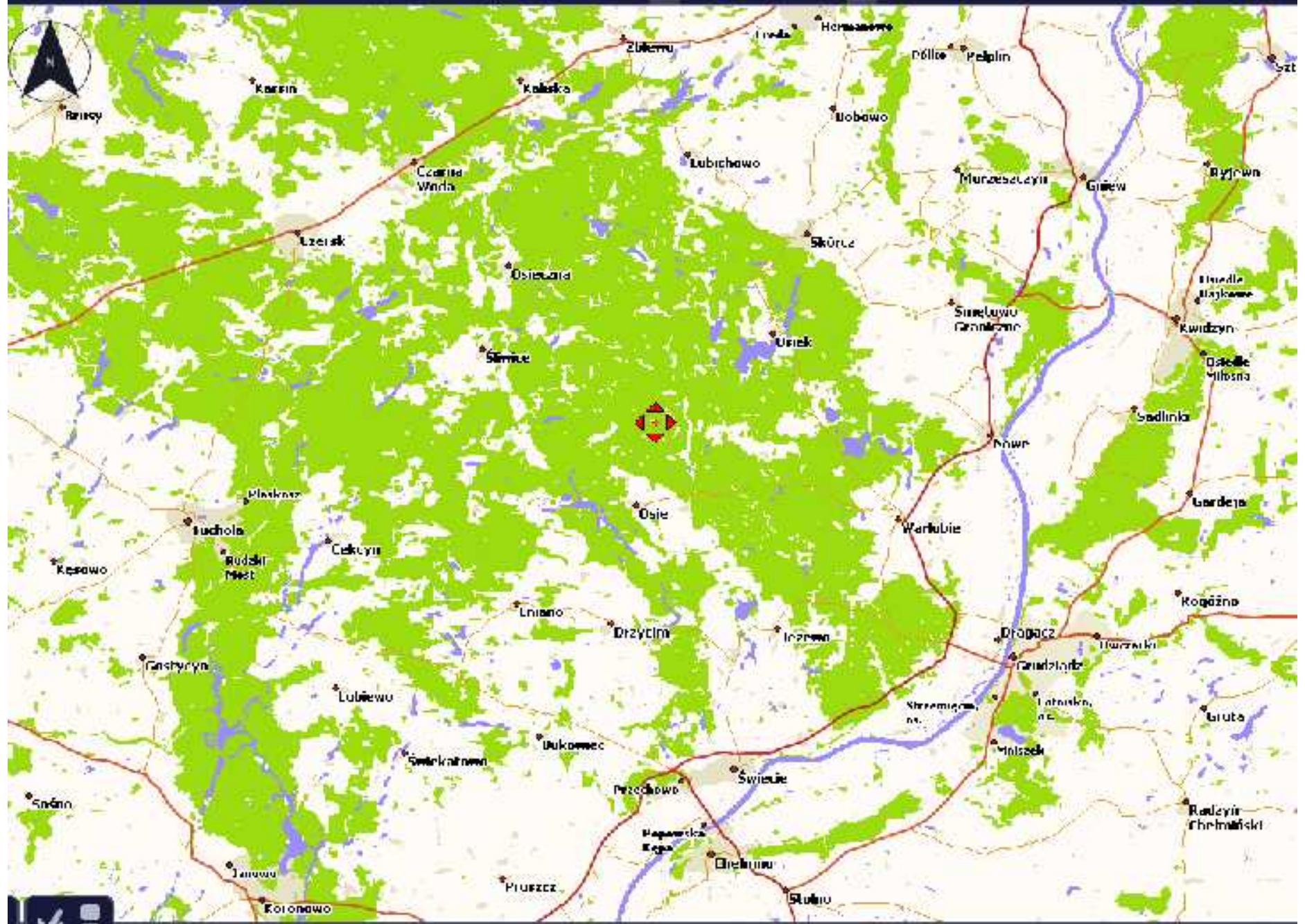

Rozwijamy specjalistyczne oprogramowanie

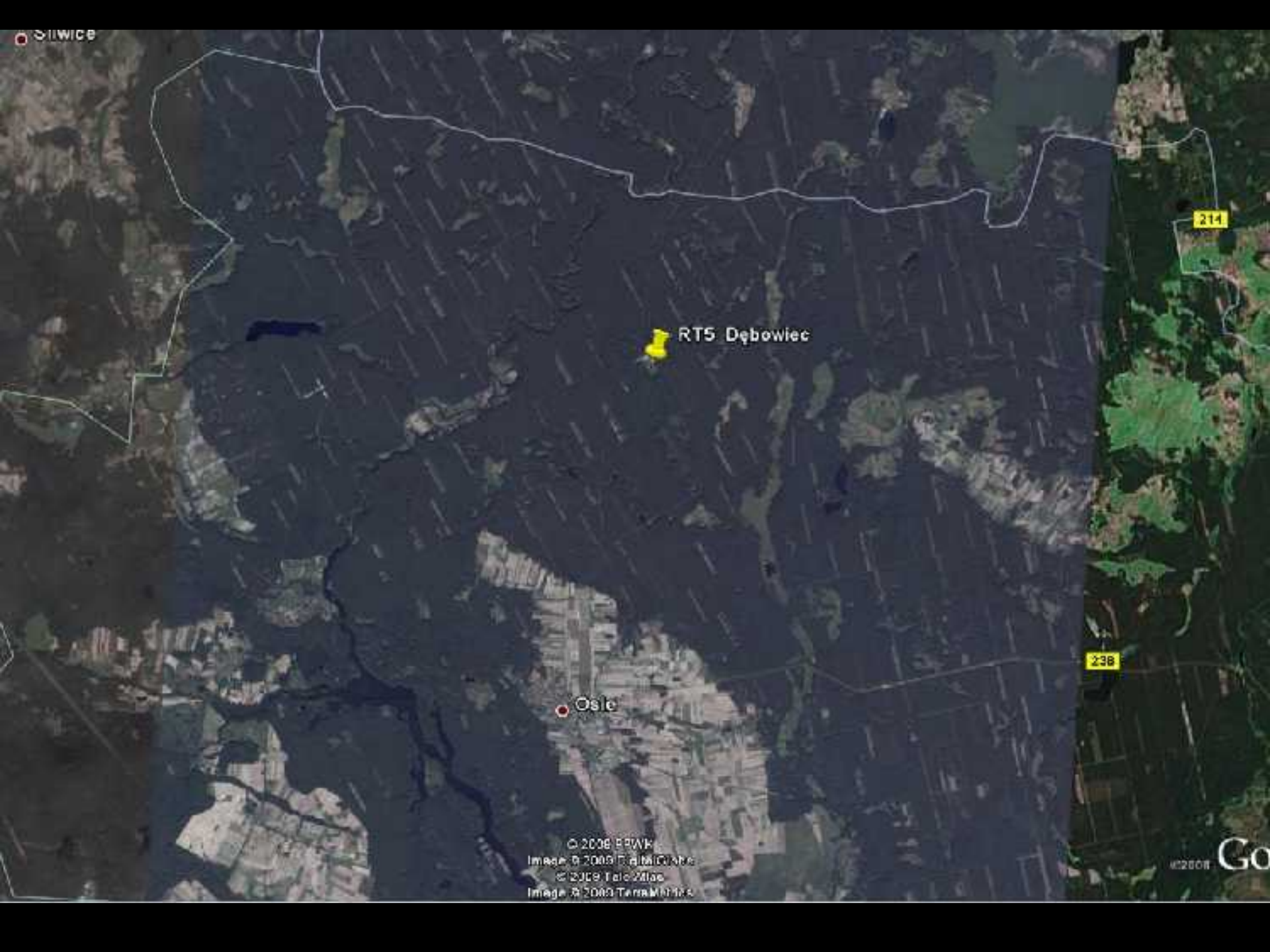
Using AIPS++ Viewer in livedata

- DisplayData class for presentation of data from Parkes multibeam receiver
- Modifications of viewer and livedata components for using AIPS++ viewer in online mode

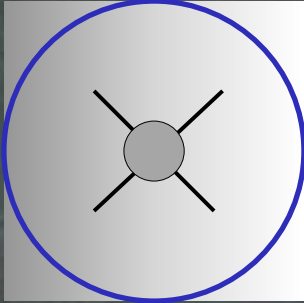
RT5 Dębowiec

Osie

214

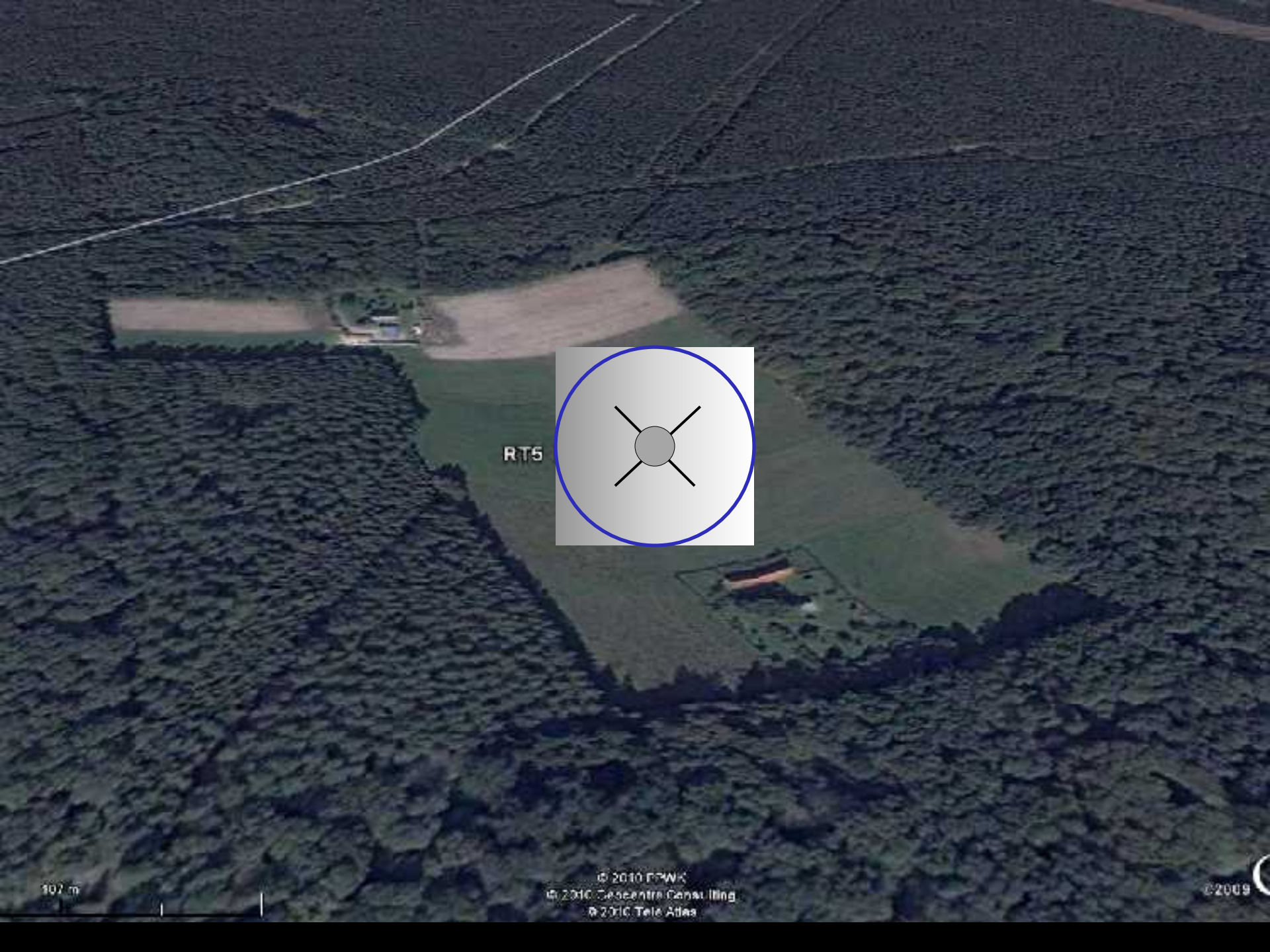
238

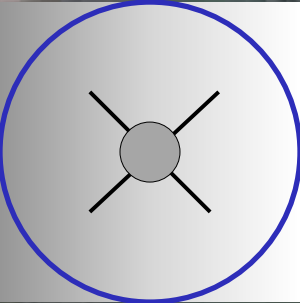

bowlec

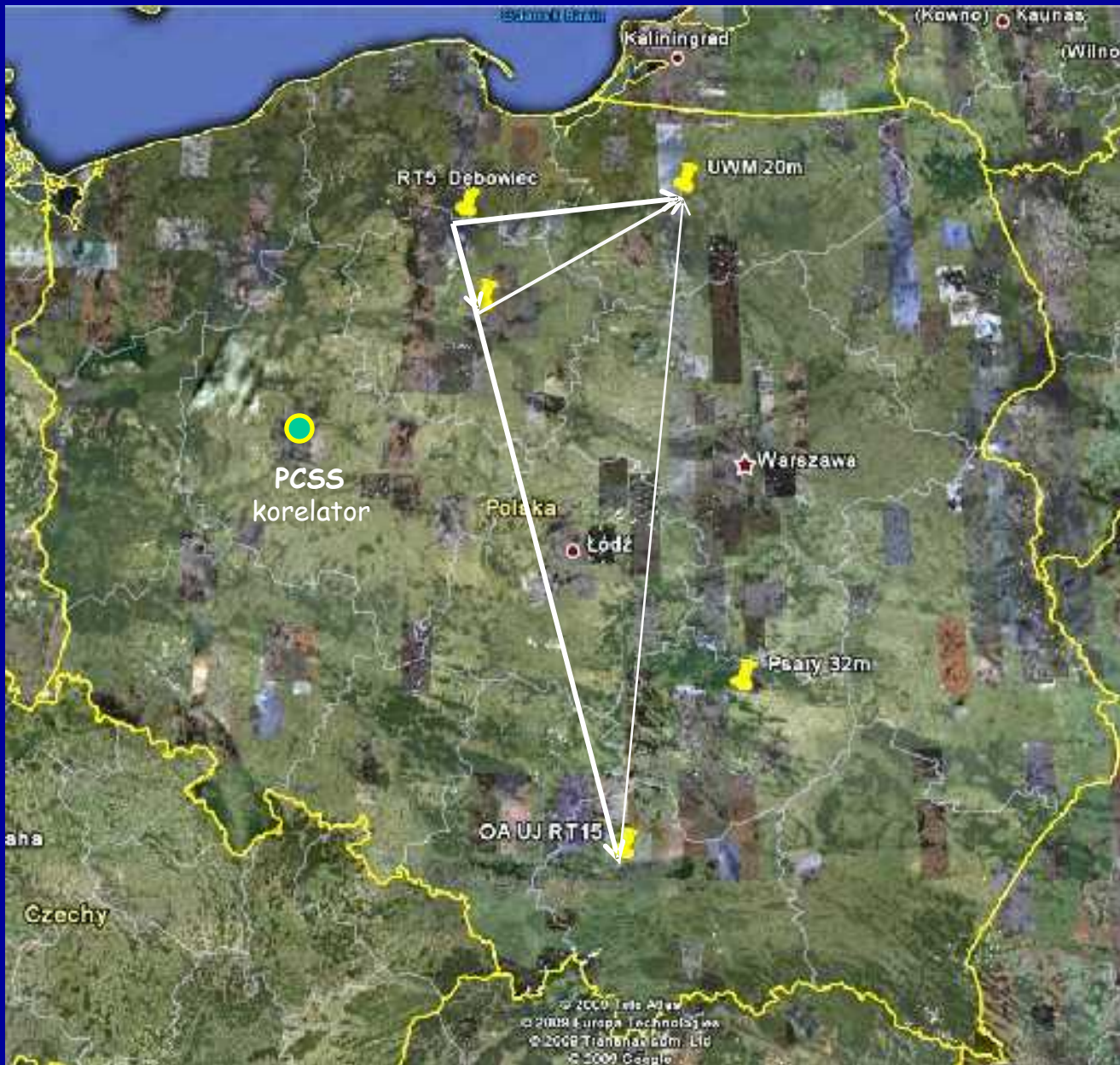

RT5

RTK 90m + D

$SQRT(90 \times D) = d$

D 2 x d

32m => 2 x 54m

20m => 2 x 42m

15m => 2 x 36m

10m => 2 x 30m

5m => 2 x 25m

długość bazy
 max 430 km
 min 70 km

RT90 + inne polskie anteny => PIAST - alternatywna droga do realizacji

Organizacja

1. Radioteleskop 90m + 32m NCRA (przy UMK ???)
2. Planowanie i realizacja badań naukowych i prac rozwojowych - porozumienie konsorcyjne
3. Koordynatorem zadań inwestycyjnych - UMK (???)
4. Środki na funkcjonowanie zdobywane wspólnie
5. Rada Naukowa konsorcjum i jej rola

Partnerzy (pozyskani negocjacje/propozycje)

EVN JBCA.uk JIVE.nl MPIFR.d HU.se

1. CA UMK

2. OA UJ

3. IA UZG

4. CAMK PAN

5. CBK PAN

6. Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe

7. PG

Kto wspiera inicjatywę budowy RT90 ?

1. Politycy regionu
2. Urząd Marszałkowski (bez wkładu finansowego)
3. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
4. Wójt Gminy Osie
5. Wojewódzki Urząd Ochrony Środowiska

6. Władze Rektorskie UMK
7. Władze Administracyjne UMK

8. Mostostal
9. Biuro Projektowe Mostostalu
SEPARATOR -Roberts& SchafferSp.zo.o.

10. Współpracownicy z ośrodków zagranicznych

11. MNiSW-wstępne przyzwolenie (Mapa Drogowa)

warunkowane

POPARCIEM ŚRODOWISKA NAUKOWEGO

Uchwała Rady WFAiIS10.03.2010

Rada Wydziału FAiISpopiera uchwałę Rady Centrum Astronomii podjętą 3.03.2010, dotyczącą inicjatywy utworzenia Narodowego Centrum Radioastronomii i budowy nowoczesnego, dużego radioteleskopu.

Rada CA popiera inicjatywę utworzenia konsorcjum pn. „Narodowe Centrum Radioastronomii” (NCRA) złożonego z polskich instytucji naukowych i przemysłowych.

Celem powołania NCRA jest budowa nowoczesnego radioteleskopu o dużej aperturze oraz prowadzenie badań radioastronomicznych przy użyciu krajowej infrastruktury badawczej, a także dbanie o rozwój jej zaplecza naukowo-technicznego.

Utworzenie oraz utrzymanie NCRA ma być finansowane ze środków pozyskanych przez konsorcjum.

Wyzwania współczesnej nauki (nie tylko astronomii)

Kosmologia jak powstał „NASZ Wszechświat”

Chemiczna ewolucja materii (molekuły w ISM)

Życie biologiczne – cechą tej materii ?

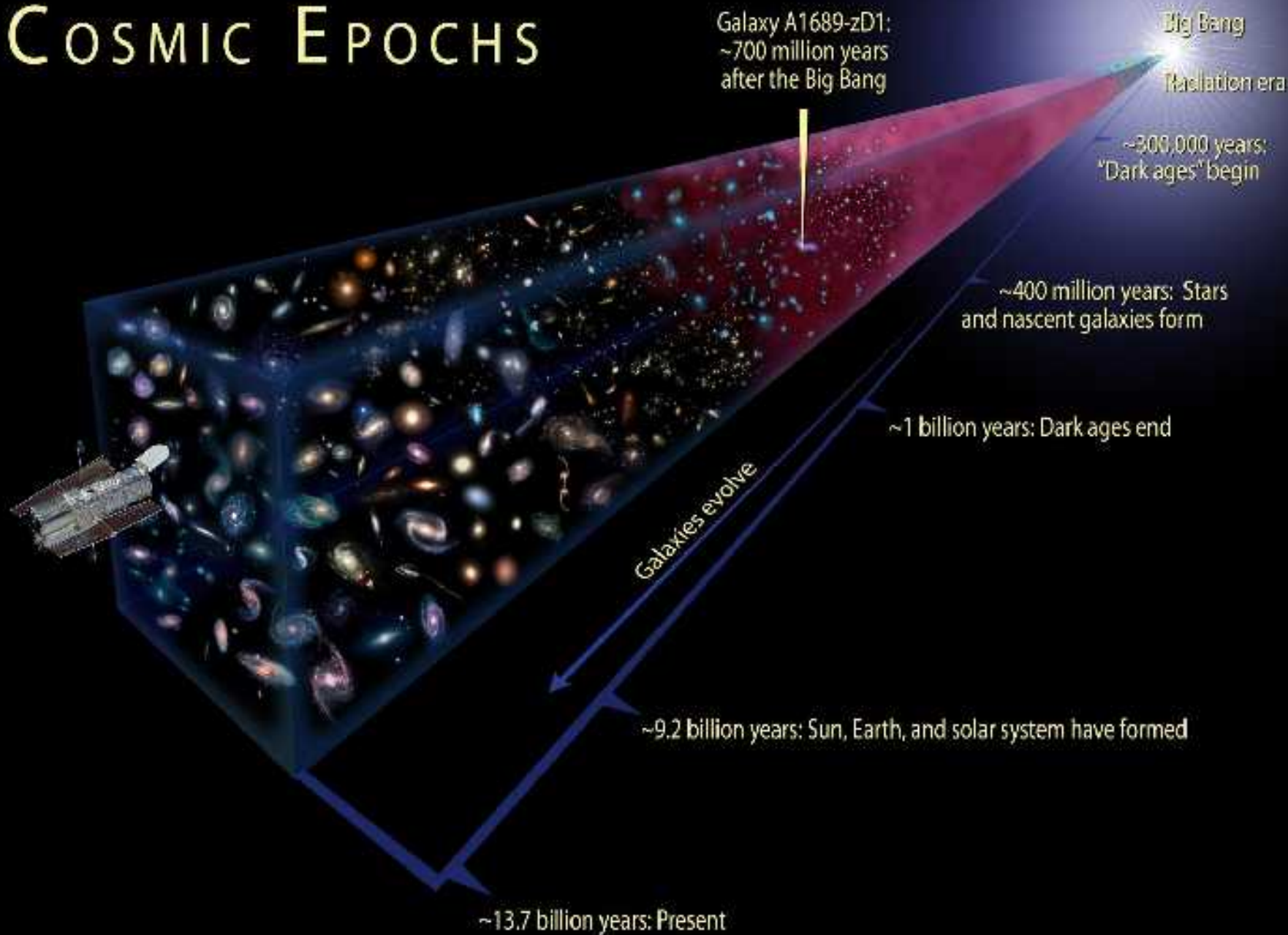
Istoty inteligentne (zasada antropii)

Poszukiwanie planet typu „ziemskiego”

Teorie unifikacji (wszystkiego)

Rozwój technologii (czułość, rozdzielczość, precyzja ....)

COSMIC EPOCHS

U r b i et o r b i

